Emanuel Swedenborg

Despre înţelepciunea iubirii conjugale

Colecţia PLURAL

Emanuel Swedenborg s-a născut la 29 ianuarie 1688 la Stockholm. Ca savant pozitivist, Swedenborg se impune prin lucrările de fizică și chimie aplicată *Prodromus principiorum rerum naturalium* și *Miscellanea observata*, pentru care este ales membru al Societății de științe din Uppsala, una dintre cele mai celebre academii ale vremii. De același autor: *Arcana coelestia* (1749-1756), *Nova Jerusalem* (1758), *De divino amore et de divina sapientia* (1763), *De amore coniugali* (1768). În 1771 redactează la Amsterdam ultima sa lucrare, *Vera Christiana Religio*, care va fi tipărită postum, alături de alte opere precum *Adversaria in Libros veteris Testamenti* și *Diarium spirituale*.

© 1999 by POLIROM Co SA Iași, pentru prezenta traducere

Editura POLIROM
Iași, P.O. Box 266, 6600
București, B-dul I.C. Brătianu nr. 6, et. 7

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale:

SWEDENBORG, EMANUEL

Despre înțelepciunea iubirii conjugale / Emanuel Swedenborg; versiune românească și postfață de Eugen Munteanu - Iași: Polirom, 1999
Bibliogr.
I. Munteanu, Eugen (trad.; postfață)
156 p.; 18 cm – (PLURAL)

ISBN: 973-683-290-2

CIP: 177.6

Printed in ROMANIA

Emanuel Swedenborg

Despre înţelepciunea iubirii conjugale

Versiune românească
şi postfaţă de Eugen Munteanu

POLIROM
1999

Notă asupra ediției

Prezenta versiune românească nu este una completă și cu atît mai puțin una critică. Textul de bază de la care am pornit este ediția princeps a tratatului lui Swedenborg, publicată la Amsterdam în anul 1768 sub titlul *Delitiae sapientiae de amore coniugali post quas sequuntur voluptates insaniae de amore scortatorio* (*Desfătările înțelepciunii venite din iubirea conjugală, urmate de voluptățile nebunești ale amorului libertin*). Cititorul nostru are în față doar prima parte a tratatului, cea dedicată iubirii conjugale; socotind că referințele erudite abundente ale originalului sunt obositoare pentru obișnuințele de lectură actuale, am renunțat la ele, păstrînd, din fiecare capitol, esența fiecărui episod vizionar. Mi-am confruntat opțiunile de traducere cu versiunile moderne indicate în bibliografie.

Capitolul I

Despre farmecele iubirii în această lume și în lumea cealaltă

Nu mă îndoiesc că cea mai mare parte dintre cei care vor citi această lucrare o vor privi ca pe rodul unei minți exaltate sau ca rezultat al unei imaginații înfierbîntate. Vă asigur însă cu toată sinceritatea că tot ceea ce voi înfățișa mi-a fost revelat în mod special și am privit limpede și distinct cu proprii mei ochi, găsindu-mă în stare de absolută trezie. I-a fost pe plac lui Dumnezeu să mi se arate și să mă trimită în lume pentru a propovădui Noua Biserică despre care se vorbește în Apocalipsă. De aceea, Dumnezeu a avut bunăvoința să arunce lumină în adîncul sufletului meu și să-mi întărească puterea de înțelegere a spiritului, dăruindu-mi, timp de douăzeci și cinci de ani din trecerea mea prin această lume, harul comunicării cu îngerii și o cunoaștere deplină a tot ceea ce se întîmplă în sfera în care ei sălășluiesc.

Mi s-a arătat un Înger, îndreptîndu-se spre mine dinspre Răsărit, sunînd dintr-o trîmbiță

către Miazăzi, Apus și Miazănoapte. Era pe jumătate acoperit cu o eșarfă ale cărei falduri fluturau cu grație, lăsînd să se întrezărească un veșmînt împodobit cu safire și cu rubine, a cărui strălucire nu poate fi descrisă. Îngerul părea mai degrabă să pășească prin aer decît să zboare. Coborînd astfel ușor pe pămînt și dîndu-și seama de prezența mea, veni spre mine. Eu mă găseam într-un fel de stare de extaz. Venindu-mi puțin în fire, după primul moment de uluială, i-am spus:

– Ce înseamnă glasul puternic al trîmbiței, pe care l-am auzit acum cîteva clipe? Și cum ai plutit atît de ușor pe deasupra tărîmurilor văzduhului? Ce cale nouă și necunoscută ai deschis pentru a ajunge pînă la mine?

Îngerul mi-a răspuns:

– Am fost trimis pentru a aduna pe acest munte pe toți înțelepții lumii creștine (mai trebuie să spun că mă aflam pe o colină înclinată către Miazăzi cînd am avut această viziune). Vin, adăugă Îngerul, ca să-i adun aici și să-i întreb ce gîndesc despre bunurile cerești și despre fericirea veșnică. Motivul trimiterii mele aici a fost faptul că vreo cîțiva locuitori ai lumii voastre, fiind primiți printre noi, ne-au asigurat că nu există pe pămînt nici un om care să fi reușit să-și formeze o idee justă despre plăcerile de care ne bucurăm noi. Plină de uimire, întreaga împărăție cerească mi-a spus: „Coboară la sălașele muritorilor, pune-le

întrebări, dă-le învățătură! Și deschide-le ochii, dacă este adevărat că sunt atît de neștiutori cu privire la soarta care îi așteaptă după ce își vor sfîrși viața".

Așteaptă, îmi mai spuse Îngerul, așteaptă și îi vei vedea pe toți venind aici în număr mare. Brațul a cărui putere nu o cunoști, așa cum nu o cunoaștem nici noi, va clădi pentru ei un adăpost potrivit să-i primească.

O jumătate de oră după aceea, am văzut sosind mai multe cete dinspre Răsărit, Miazănoapte și Miazăzi. Sunînd din trîmbiță, Îngerul îndruma fiecare ceată, una după alta, către locul care îi era destinat. Aceste cete mi s-au părut a fi în număr de șase, după ele urmînd o a șaptea ceată, pe care strălucirea Răsăritului, unde era așezată, mă împiedicase să o văd de la început. După ce Îngerul le-a explicat motivul pentru care au fost adunate, diferitele cohorte s-au apropiat și, punîndu-și laolaltă ideile lor despre bucuriile Paradisului, și-au exprimat, pe rînd, părerile.

Cea dintîi ceată, venită dinspre Miazănoapte, îmi mărturisi că această bucurie de nespus nu era altceva decît plăcerea neîntreruptă a unei fericiri fără margini, care privește deopotrivă simțurile și spiritul; că această bucurie ar putea fi denumită clipa pătrunderii în sfera cerească.

Cea de-a doua ceată, venită dinspre Miazănoapte, mi-a spus că fericirea se întemeiază

pe farmecele obștii îngerești care locuiește în aceste ținuturi cerești; că aici fiecare, după bunul său plac, stă de vorbă, se sfătuiește și află ceea ce nu știuse și că, în sfîrșit, aici sufletul petrece în veșnicie, fără să-și dea seama, în mijlocul desfătărilor, al încîntărilor și al plăcerilor.

A treia ceată, care era una dintre primele venite dinspre Apus, susținea dimpotrivă că bucuria cerească nu este și nu poate fi altceva decît o reluare a serbărilor și a banchetelor în compania lui Avraam, Isaac și Iacob, că aici se găsesc întinse mese încărcate cu mîncările cele mai delicate, coșuri pline cu vinurile cele mai alese; că aceste gustări sunt urmate de dansuri în care se prind mii de fecioare care-i încîntă pe comeseni prin grația mișcărilor și prin frumusețea melodioasă a cîntărilor; în sfîrșit, că de seara și pînă dimineața se reîmprospătează mereu asemenea întîmplări voioase, iar nesfîrșirea veșniciei trece fără să găsești un moment de plictiseală.

A patra ceată, care de fapt era cea de-a doua cohortă venită din aceeași latură, mi-a dat următoarele lămuriri:

– Am discutat adesea între noi despre bucuriile Paradisului și, după ce ne-am oprit pe rînd la mai multe păreri, iat-o pe cea care ni se pare cea mai bună. Noi ne închipuim Paradisul ca pe o grădină a desfătărilor, în care natura și-a dăruit toate bogățiile, genero-

zitatea și frumusețea. Suntem de părere că în mijlocul acestei frumoase grădini se află ceea ce se cheamă arborele vieții, cu roade de un gust încîntător, care sunt hrana îngerilor și a preafericiților. Aceste fructe sunt astfel alcătuite încît cei care au fericirea să le guste pot să se nască și să renască după cum doresc, bucurîndu-se astfel de plăcerile oricărei vîrste.

A cincea cohortă, care era prima din latura dinspre Miazăzi, nu cunoștea o fericire mai mare decît aceea de a domni, de a stăpîni cele mai mari comori, de a avea tronuri, împărății și, drept miniștri și supuși, îngeri; căci, adăugau ei, oare nu aceste lucruri le observăm și în descrierea Ierusalimului ceresc? Slava și strălucirea Ierusalimului ceresc nu se văd oare în priveliștea nemaipomenită a măreției și strălucirii sale? Nu ni se spune oare că zidurile îi sunt din rubine, turnurile din diamante, porțile din smaralde, iar cîmpurile de aur? Că această cetate este pavată cu pietre prețioase? Toate acestea ne îndreptățesc să credem că a ne bucura de atîtea bunuri, a poseda atîtea bogății reprezintă partea supremă din fericirea care ne este făgăduită.

A șasea ceată, care făcea parte și ea din cohorta de la Miazăzi, a strigat atunci că nimeni nu are dreptate, căci nu poate exista o fericire mai desăvîrșită decît aceea de a-l slăvi pe Dumnezeu, de a-l preamări în veșnicie, de a face ca bolțile cerești să răsune de cîntări

înălțate spre lauda lui, de a-ți uni imnurile de slavă cu ale îngerilor care veghează alături de tronul lui, de a-ți înălța mereu sufletul către el, de a-i adresa cu încredere rugăciuni și de a-i mulțumi veșnic pentru binefacerile sale. Unii din această ceată au mai adăugat la cele spuse și măreția slujbelor care însoțesc aici proslăvirea lui Dumnezeu, cum ar fi numeroasele categorii de sfinți părinți și de fecioare care preced sau urmează mulțimea preafericiților, pentru a le trezi rîvna și a le susține ardoarea.

A șaptea legiune, care părea să vină din latura dinspre Răsărit și pe care la început am zărit-o cu greu din cauza strălucirii care o învăluia, era o ceată de îngeri din neamul aceluia care mă întîmpinase. Deoarece li se vorbise despre părerile greșite pe care le avem cu privire la fericirea și la soarta lor, voiseră să se convingă. Unul dintre acești îngeri îi spuse aceluia care mă întîmpinase:

– Întrucît toți acești așa-ziși înțelepți judecă fericirea rezervată aleșilor prin mijlocirea ideilor lor vane și himerice, să le alcătuim un cer potrivit cu părerile lor și să vedem dacă sațiul nu-i va duce la dezgust și dacă nu se vor lepăda de o bucurie pe care o socotesc atît de savuroasă și de desăvîrșită.

La aceste cuvinte, unul dintre îngeri o luă înainte și fu urmat de cei care afirmaseră că bucuriile paradisului constau în deliciile con-

vorbirilor îngerești; îi îndrumă către un loc înclinat spre latura dinspre Miazănoapte, unde se afla o adunare de mai multe persoane care gîndiseră pe pămînt ca așa-zișii înțelepți. Acest spațiu era împărțit în mai mult de cincizeci de încăperi care aveau fiecare propria ei menire. În fiecare încăpere se flecărea despre ceva. Într-una se pălăvrăgea despre politică, despre interesele principilor și ale monarhiilor, despre soarta națiunilor, despre forma lor de guvernare, despre slăbiciunea sau forța lor. În altă încăpere se dezbăteau subiecte mai plăcute, se discuta despre distracții, despre farmecele sexului frumos și, cînd găsea prilejul, fiecare își împodobea discursul cu relatarea vreunei aventuri interesante.

În altă parte, filosofia își recita morala, dialectica își înșira argumentele, chiar și teologul își prezenta după plac sofismele într-o avalanșă de cuvinte, pentru a prelungi cît mai mult controversa. Am avut plăcerea să străbat toate aceste încăperi și să-l ascult pe fiecare deliberînd la largul său. Am mai observat că, după ce a dezbătut îndeajuns, fiecare era foarte grăbit să părăsească încăperea și să schimbe subiectul discuției. Aproape de ieșire am văzut pe unii pe al căror chip era zugrăvită amărăciunea, tristețea și plictiseala.

– Ce aveți? i-am întrebat. Pînă și în acest spațiu ceresc sunt cunoscute durerea și suferința, ca și în lumea noastră?

– Vai, mi-au răspuns aceștia, am crezut că fericirea s-ar fi putut găsi aici, că s-ar fi putut statornici pentru veșnicie încîntările oferite de o bună companie! Suntem aici abia de trei zile și cu greu mai putem înțelege ce ni se spune, pînă într-atît ne-am dezgustat de monotonia acestor nesfîrșite conversații. Cea mai mare nenorocire este însă că poarta încăperii în care ne aflăm nu se mai deschide după voința noastră și că această idee apăsătoare ne chinuie mereu, ținîndu-ne neîncetat în fața ochilor durata suferințelor noastre și veșnicia plictiselii care ne așteaptă.

Atunci, Îngerul care îi conducea le-a spus:

– V-ați dat seama că starea în care ați dorit atîta să vă aflați este de fapt mormîntul plăcerilor voastre.

– Care este atunci acea fericire pe care nu o cunoaștem? întrebară aceștia.

– Adevărata fericire, continuă Îngerul, este aceea de a săvîrși binele de care să se bucure ceilalți, iar această prețioasă bucurie se hrănește din iubire și se păstrează cu ajutorul înțelepciunii. Îngerii cunosc și ei, ca și voi, plăceri ale clipei, dar sufletul și viața omului fericit pe care îl doriți constau în ceea ce v-am spus adineauri.

La aceste cuvinte, poarta s-a deschis și nu a mai rămas nimeni în acea încăpere.

Adresîndu-se apoi celor care socoteau că fericirea supremă constă în banchete, Îngerul

i-a condus către un cîmp umbrit într-un chip minunat și împărțit în două laturi, fiecare dintre ele mărginită de cincisprezece mese umplute din belșug. Cuprinși de mirare, oamenii au început să pună fel de fel de întrebări. Îngerul i-a lămurit că, întocmai cum își imaginaseră ei, prima masă era pentru Avraam, a doua pentru Isaac, a treia pentru Iacob și așa mai departe, pentru Sara, Rebeca, Lea, Rașela, într-un cuvînt, pentru ființele predestinate, de la primii Patriarhi și pînă la Apostoli.

Nou-veniții au fost poftiți să ia loc și fiecare comesean nu mai contenea să-și arate uimirea. După ce masa se sfîrși, au venit fecioarele care să însuflețească sărbătoarea: au urmat felurite cîntări, dansuri, spectacole și jocuri. Ziua nu apucase să se termine, că au și fost poftiți la ospățul de a doua zi, cu singura deosebire că trebuiau să treacă pe rînd de la o masă la alta și tot așa în veșnicie. Voind să le preîntîmpine dezamăgirea, Îngerul i-a chemat și le-a spus:

– Cerul a îngăduit priveliștea pe care o vedeți pentru a vă pedepsi și a vă face să vă schimbați ideile pline de deșertăciune. Cei pe care îi luați drept patriarhi nu sunt decît niște oameni necioplițți și ignoranți ca și voi, care au avut aceeași părere despre bucuriile Paradisului. Urmați-mă în prima încăpere și veți fi martorii căinței celor mai mulți dintre cei care stăteau la masă alături de voi.

L-au urmat pe Înger și nu au văzut decît niște oameni disperați și îngroziți de greșeala lor, care au profitat de prima clipă de libertate pentru a scăpa dintr-un loc în care nimic nu mai era în stare să-i rețină.

– Aflați așadar, le mai spuse Îngerul îndepărtîndu-se, că avem în Cer tot ceea ce aveți și voi pe pămînt, că plăcerile simțurilor pot fi satisfăcute în mii și mii de feluri, dar mai aflați și că inima mai are și alte coarde, a căror întrebuințare nu este cunoscută decît în aceste locuri cerești și că în funcționarea acestor noi mecanisme plăcerea nu numai că nu se stinge prin împlinirea ei, dar mai și sporește în așa fel încît nu se sfîrșește niciodată, la fel cum timpul nu se sfîrșește în curgerea lui. Bucuria aceasta își are principiul într-o tensiune lăuntrică inerentă voinței omului, iar acest principiu izvorăște din puterea iubirii marelui Creator al tuturor lucrurilor. Tot ceea ce descurajează spiritul omului pe pămînt se pierde, se risipește și dispare în această iubire.

După ultima legiune, au urmat cei care au considerat că binele suprem se află în bogății, împărății și tronuri.

– Urmați-mă, le-a spus Îngerul, și veniți să vă bucurați de ceea ce ați dorit!

După ce i-a ajutat să treacă printr-un portic împodobit cu coloane și cu piramide de un bun-gust desăvîrșit, în fața ochilor li s-a deschis priveliștea unor palate somptuoase. După ce

și-au săturat privirile de contemplarea măreției acelor palate, Îngerul le-a spus:

– Pregătiți-vă, deoarece primii dintre voi veți deveni regi pentru a porunci și a guverna, pe cînd ceilalți, pînă la cei mai neînsemnați dintre voi, veți primi conducerea unor principate.

Abia a încetat Îngerul să vorbească, și lîngă fiecare coloană s-au înălțat tronuri acoperite cu baldachine magnifice sub care se aflau mese de aur masiv pe care stăteau așezate spada, sceptrul și coroana. În fața acestor tronuri se vedeau estrade împodobite și ele în fel și chip și ridicate la trei coți deasupra pămîntului, pe treptele cărora erau așezate toate însemnele demnităților și ale onorurilor, toate însemnele cavalerești pe care deșertăciunea omului le-a inventat pe pămînt ca să-l ajute să-și uite nimicnicia și să-i hrănească orgoliul.

– Veniți și așezați-vă! le-a strigat Îngerul. Pe tronurile care vă așteaptă, fiecare dintre voi să-și amintească cine a fost pentru a se gîndi acum cine ar trebui să fie.

La aceste cuvinte ale Îngerului, fiecare s-a așezat pe locul care îi era destinat.

Am văzut atunci cum în fața lor s-a înălțat un fum gros. Îngerul m-a lămurit că acel fum a urcat anume din Infern, ca să-i amețească și mai mult, sporindu-le închipuirea și delirul. În același timp, Cerul părea să se deschidă deasupra capului lor, pentru a lăsa o poartă

de trecere legiunilor de îngeri care s-au împărțit în miniștri și în curteni, împărțindu-și între ei toate demnitățile de la o curte princiară puternică, strălucitoare și redutabilă. Și în aceste ranguri supreme plictiseala nu a întîrziat să urmeze împlinirii dorințelor și, scîrbiți ca și ceilalți de uniformitatea unui astfel de trai, oamenii și-au dat seama că această bucurie himerică nu putea să le umple golul din inimă.

Nu s-au scurs nici măcar trei ore, că cerul s-a deschis a doua oară și alți îngeri s-au înfățișat înaintea lor.

– O, smintiților! le-au spus îngerii, ce faceți? Întoarceți-vă din greșeala voastră, nu vedeți că nebunia voastră se preschimbă în zăpăceală și în rușine și că printre niște fantome, printre niște simulacre de mărire, veneranți în zadar idolul înșelător care zămislește pentru voi măgulirea mulțimii, care vă va dezamăgi? Haideți, luminați-vă, deveniți mai înțelepți! Amintiți-vă că cel ce clădește pe temelia orgoliului se prăbușește întotdeauna, căci nu există împărăție plăcută lui Dumnezeu în afară de cea a înțelepciunii și nici alt triumf, altă glorie decît de a păstra înțelepciunea în inimă. Și noi avem aici diferite trepte în ierarhiile noastre, cum aveți și voi pe pămînt în distincțiile între stări și în întîietatea rangurilor, însă, supunîndu-ne pe toți deopotrivă pentru alcătuirea unei ordini juste și pentru

păstrarea armoniei, Providența toarnă în inimile pe care și le alege însușirile potrivite pentru rangul pe care îl destinează fiecăreia. La aceste cuvinte, tot fastul dispăru, tronurile se năruiră, norul care le hrănea nebunia se risipi, iar spiritul lor fu vindecat.

Îngerul se întoarse apoi la cei care își închipuiseră că pot găsi fericirea într-o liniște, într-o tihnă neîntreruptă, în bucuria împăcată a lucrurilor celor mai curate ale unei naturi desăvîrșite.

– Veniți cu mine, le spuse Îngerul, și căutați în cerul pe care vi l-ați imaginat fericirea care, în gîndul vostru, ar trebui să vă fie de ajuns!

După ce au străbătut cîteva cîmpii încîntătoare, una mai deosebită decît cealaltă, pe rînd presărate cu crînguri de mirt și de măslin și cu livezi fermecătoare sau cu grădini de flori a căror smălțuire de culori și miresme mîngîia deopotrivă ochii și simțul mirosului, au ajuns pînă la urmă într-un loc în care se adunaseră un mare număr de persoane de toate vîrstele și de amîndouă sexele.

Tolăniți alene pe iarba abia încolțită, oamenii culegeau trandafiri din tufișurile unde își găsiseră umbra, ca să-și împletească ghirlande cu care își împodobeau frunțile. Bătrînii împleteau din trandafiri brățări pentru tinerele fete care, la rîndul lor, le dăruiau acestora cununi de flori. Mamele își împodobeau copiii cu centuri de flori, iar fecioarele, la vîrsta cînd doresc să

placă, născoceau mii de podoabe pentru a-și spori frumusețea. Alții savurau gustul fructelor care îi ispitiseră sau storceau în cupe de agată și de porfir mustul strugurilor pe care îi copsese soarele. Alții, în sfîrșit, sub cerdacuri de iederă și de caprifoi, sporovăiau, se zbenguiau sau își stîrneau fantezia pentru a născoci jocuri noi, pe cînd în jurul lor dansau tineri și copii, cîntînd imnuri de fericire, de mulțumire și de desfătare.

Lăsîndu-le mai întîi nou-veniților răgazul să contemple și să admire ceea ce vedeau, Îngerul îi îndemnă apoi să înainteze. După ce i-a făcut să străbată alte tărîmuri la fel de plăcute, i-a purtat spre un colț în care rămurișul umbros al lămîilor, tamarinilor și portocalilor, vestindu-le clipe mai plăcute, păreau să le făgăduiască priveliști încă și mai zîmbitoare decît cele de care tocmai se bucuraseră. Susurul izvoarelor, clocotul cascadelor, murmurul apelor le ascundeau încă suspinele și hohotele de plîns care îi năpădeau. Cît de mare le-a fost însă surpriza de a vedea în cele din urmă lacrimile răspîndindu-se într-un loc în care ei nu văzuseră decît extaz, încîntare și beție a simțurilor și pe care îl crezuseră ocolit de amărăciune și de tristețe.

– Ce se întîmplă cu voi, îi întrebară nou-veniții pe cei din grupul întristat, cărora nimic nu putea să le potolească durerea, pînă și în ținutul acesta fermecat al fericirii ați întîlnit suferința?

– Vai, răspunseră aceștia, cît de mare este tristețea noastră și cît de îndreptățite părerile de rău! Ca și voi, am crezut că desfătările pe care le-am descoperit în aceste locuri ne-ar fi de ajuns. Suntem de șapte zile aici și bucuriile care ne-au fost date nu ne mai mulțumesc deloc. Ceea ce ne-a plăcut în primele clipe acum ne plictisește și ne obosește. Obișnuința a denaturat toate plăcerile și farmecul acestor grădini magnifice. Fructele lor ni se par serbede și fără gust, florile lipsite de frumusețe, de strălucire și de mireasmă. Am încercat să fugim din aceste locuri care au ajuns să ni se pară groaznice, am rătăcit din colț în colț fără să putem afla o cale de scăpare. Ne-am satisfăcut și ne-am împlinit toate dorințele, ne-am istovit toate simțurile, nu ne-a mai rămas decît obositoarea obsesie a unei plictiseli veșnice. Aceasta este, dacă tot ne întrebați, cauza suspinelor, a tristeții și a lacrimilor noastre.

– Cunosc intrarea și ieșirea din cerul vostru, le spuse Îngerul, și vă voi reda libertatea. Să nu uitați însă că singura adevărată plăcere este cea pe care sufletul o transmite către simțuri și că plăcerea în care voi ați crezut a găsi Binele suprem trece prin simțurile voastre pentru a ajunge la suflet. Să căutați de acum încolo această plăcere într-o iubire întemeiată pe principiul său adevărat și îndrumată de către înțelepciune. Ca și voi, noi, îngerii, avem aceeași plăcere, dar fără să obosim, fără să ne

plictisim de fericirea noastră, fiindcă ea se hrănește și se reînnoiește fără încetare în sufletul nostru, aprinzîndu-se de la făclia înțelepciunii și a iubirii.

Părăsindu-i pe acești oameni, Îngerul s-a apropiat de cei care credeau că bucuriile cerești constau în viziunea sfințitoare și în preamărirea neîntreruptă a Divinității.

– Urmați-mă, le spuse Îngerul și i-a îndrumat spre o cetate în mijlocul căreia se afla un templu și în care toate casele erau locuri consacrate rugăciunii și adorării Ființei supreme. Acolo au găsit o mare îmbulzeală de persoane de toate națiunile și un număr enorm de preoți ridicînd în slăvi fericirea de a se afla în acel spațiu, în care vedeau cel dintîi loc al binecuvîntării și locul pe unde trebuie trecut pentru a se ajunge pînă la bolțile cerești în care dăinuie Măreția divină în toată splendoarea ei. Erau învățați cu necesitatea de a petrece în templu trei zile și trei nopți înainte de a fi inițiați în misterele comunității; li se recomanda mai ales să nu discute între ei decît despre subiecte evlavioase și sfinte, curățindu-și inima de tot ce mai rămăsese în ea omenesc, pămîntesc și profan.

După ce le-a dat aceste lămuriri preliminare, Îngerul i-a condus în templul din mijlocul cetății unde, peste două zile, a venit și le-a spus:

– Sunteți de acum purificați, înaintați pînă la altar și veniți să vă bucurați de plăcerea de a vedea și a proslăvi Ființa supremă. Înaintați deci și preamăriți-o cum fac și ceilalți!

Lacomi după fericirea pe care și-o închipuiseră de atîtea ori, înaintară și ce-au descoperit în templu? Oameni în cea mai mare parte adormiți, alții treji doar pe jumătate, alții pe chipul cărora se citea constrîngerea și plictiseala, care își părăseau locurile, răsturnau pupitrele, rupeau foile pe care erau scrise cîntările și spărgeau porțile ca să scape dintr-un loc în care nimic nu era în stare să-i rețină.

În zadar preoți plini de rîvnă voiau să-i oprească și să-i readucă în templu! În zadar le înfățișau fericirea care îi așteaptă dacă le ascultă îndemnurile și rugămințile. Surzi la toate mustrările, insensibili la toate făgăduințele, unii fugeau încă și mai repede, alții le luau vorba din gură și se smulgeau din brațele preoților. Patru noi îngeri, care din înălțimea Olimpului văzuseră ce se întîmplase, au alergat la fața locului și, reproșînd acestor păstori ignoranți răceala și aversiunea oițelor lor, le spuseră:

– De ce i-ați dezgustat prin dăscălelile voastre plictisitoare și prin veșnicele voastre cîntări? De ce i-ați copleșit pînă la sațietate? Nu știți că acest fapt conduce întotdeauna la respingere, la fel cum constrîngerea duce la disperare, sminteală și nebunie? Nu există

decît un singur fel de a-l preamări pe Dumnezeu: să îndeplinești poruncile iubirii sale, să fii de folos semenilor tăi. Iată religia lui Dumnezeu, iată toată venerația și liturghia lui!

I-au chemat apoi pe paznicii de la porțile templului, le-au poruncit ca intrarea și ieșirea să fie de acum încolo libere pentru toată lumea și au dispărut.

Îngerul care avea porunca de a-i aduna pe așa-zișii înțelepți din cele patru colțuri ale lumii, aducîndu-i înapoi la locul de la început, le spuse:

– Mai rămîneți aici puțin. Voi suna din trîmbiță a doua oară și veți vedea nouă personaje mai profunde, mai luminate și mai învățate decît voi.

Îngerul a sunat din trîmbiță, văzduhul s-a înfiorat, iar cei nouă Înțelepți au înaintat cu frunțile încununate de lauri, fără să vădească nici emoție, nici surpriză în fața unui număr atît de mare de spectatori cu atenția și cu privirile ațintite asupra lor.

– O, voi, le-a spus îngerul adresîndu-li-se, voi care sunteți înzestrați cu harul unic de a vă putea ridica și înălța după plac pînă la cerul ideilor voastre, voi care puteți să vă coborîți cînd voiți și să vă întoarceți pe pămînt, învățați-i la rîndul vostru pe acești muritori care vă ascultă, relatați-le ceea ce știți.

– Am privit întotdeauna spre Cer, spuse cel dintîi, ca spre centrul tuturor fericirilor, am crezut întotdeauna că aici plăcerile sunt mai vii decît cele pe care le poți afla în prima zi a nunții în brațele unei iubite adorate care îți devine soție. Copleșit de această idee, am apucat-o pe acest drum. Am trecut cu ușurință de prima și de a doua barieră care despart Cerul de globul nostru pămîntesc. Paznicul de la a treia barieră m-a oprit și mi-a spus cu blîndețe:

– Cine ești tu, prietene?

– Încerc să pătrund pînă la ceruri, i-am răspuns. Dacă socoți că dorința mea nu are nimic vinovat în ea, fii bun și nu te împotrivi. Paznicul m-a lăsat să trec. La foarte puțină distanță de acel loc am văzut legiuni de îngeri, ale căror veșminte erau la fel și mai ales strălucitor de albe.

– Iată, au strigat ei înconjurîndu-mă, iată un străin printre noi!

Am înțeles că-și șopteau unul altuia mirarea de a mă vedea apărînd într-un veșmînt diferit de al lor. Plin de teamă de a nu fi pedepsit pentru că profanam acel loc sfînt și cerînd iertare pentru îndrăzneală, i-am implorat să mă înveșmînteze la fel ca ei. Stăruințele mele nu au făcut altceva decît să le sporească disprețul și l-am auzit pe unul dintre ei strigînd cu un glas poruncitor:

– Să fie despuiat și aruncat gol pe pămînt!

decît un singur fel de a-l preamări pe Dumnezeu: să îndeplinești poruncile iubirii sale, să fii de folos semenilor tăi. Iată religia lui Dumnezeu, iată toată venerația și liturghia lui!

I-au chemat apoi pe paznicii de la porțile templului, le-au poruncit ca intrarea și ieșirea să fie de acum încolo libere pentru toată lumea și au dispărut.

Îngerul care avea porunca de a-i aduna pe așa-zișii înțelepți din cele patru colțuri ale lumii, aducîndu-i înapoi la locul de la început, le spuse:

– Mai rămîneți aici puțin. Voi suna din trîmbiță a doua oară și veți vedea nouă personaje mai profunde, mai luminate și mai învățate decît voi.

Îngerul a sunat din trîmbiță, văzduhul s-a înfiorat, iar cei nouă Înțelepți au înaintat cu frunțile încununate de lauri, fără să vădească nici emoție, nici surpriză în fața unui număr atît de mare de spectatori cu atenția și cu privirile ațintite asupra lor.

– O, voi, le-a spus îngerul adresîndu-li-se, voi care sunteți înzestrați cu harul unic de a vă putea ridica și înălța după plac pînă la cerul ideilor voastre, voi care puteți să vă coborîți cînd voiți și să vă întoarceți pe pămînt, învățați-i la rîndul vostru pe acești muritori care vă ascultă, relatați-le ceea ce știți.

– Am privit întotdeauna spre Cer, spuse cel dintîi, ca spre centrul tuturor fericirilor, am crezut întotdeauna că aici plăcerile sunt mai vii decît cele pe care le poți afla în prima zi a nunții în brațele unei iubite adorate care îți devine soție. Copleșit de această idee, am apucat-o pe acest drum. Am trecut cu ușurință de prima și de a doua barieră care despart Cerul de globul nostru pămîntesc. Paznicul de la a treia barieră m-a oprit și mi-a spus cu blîndețe:

– Cine ești tu, prietene?

– Încerc să pătrund pînă la ceruri, i-am răspuns. Dacă socoți că dorința mea nu are nimic vinovat în ea, fii bun și nu te împotrivi. Paznicul m-a lăsat să trec. La foarte puțină distanță de acel loc am văzut legiuni de îngeri, ale căror veșminte erau la fel și mai ales strălucitor de albe.

– Iată, au strigat ei înconjurîndu-mă, iată un străin printre noi!

Am înțeles că-și șopteau unul altuia mirarea de a mă vedea apărînd într-un veșmînt diferit de al lor. Plin de teamă de a nu fi pedepsit pentru că profanam acel loc sfînt și cerînd iertare pentru îndrăzneală, i-am implorat să mă înveșmînteze la fel ca ei. Stăruințele mele nu au făcut altceva decît să le sporească disprețul și l-am auzit pe unul dintre ei strigînd cu un glas poruncitor:

– Să fie despuiat și aruncat gol pe pămînt!

Iar porunca fu îndată îndeplinită.

Aproape toți așa-zișii înțelepți povestiră același lucru, că s-au încumetat cu aceeași semeție, că au stîrnit aceeași mirare din partea îngerilor, că au avut parte de aceeași primire, că au întîlnit același dispreț și au avut aceeași soartă.

– Vedeți așadar, le-a spus Îngerul, că fericirea nu se ascunde în anumite locuri, ci se află în starea în care ne găsim fiecare. Iar starea cea mai desăvîrșită este cea pe care ne-o dau înțelepciunea și iubirea. În acest fel, în noi înșine ne regăsim propriul cer; tot așa și voi, alcătuiți și plăsmuiți după chipul nostru, al îngerilor, cum sunteți, trebuie să începeți să vă căutați fericirea și să nu confundați principiul iubirii cerești cu aceste porniri infernale care i se împotrivesc, o distrug și o fac să dispară.

Așa vorbea Îngerul, cînd din înaltul cerului s-a auzit un glas care i-a spus:

– Alege dintre acești străini zece înțelepți și lasă-i să urce pînă la noi, căci cel Veșnic a îngăduit ca ei să se împărtășească timp de trei zile de lumina care ne învăluie.

În aceeași clipă, alegerea s-a făcut, iar Îngerul i-a condus pe cei aleși pe un munte de o mie de ori mai înalt decît oricare alt munte de pe suprafața pămîntului nostru. De la acea înălțime, au început să descopere cerul îngerilor. Primele două porți s-au deschis, iar la

cea de-a treia îndrumătorul lor i-a părăsit pentru a o vesti pe căpetenia inteligențelor că au sosit.

– Întoarce-te spre ei, i-a spus Principele îngerilor, fă-i să înainteze pînă la prima curte a palatului meu. Slujitorii mei să aibă grijă de nevoile lor și să primească tot ce doresc.

Îngerul s-a întors la ei. Încîntați de buna primire ce li se făcea, înțelepții au fost încă și mai încîntați aflînd că în chiar acea zi vor fi primiți la ospățul stăpînului și vor avea cinstea de a se vedea așezați alături de el.

– Este încă dimineață, le-a spus Îngerul, de la Principe și pînă la ultimul dintre noi, toți avem timpul ocupat cu altceva; de aceea, în așteptarea clipei fericirii supreme care v-a fost făgăduită, veniți și odihniți-vă privirile contemplînd splendorile și măreția acestor locuri.

Grupul celor aleși a înaintat și, la intrarea palatului, au văzut un portic de o înălțime ametitoare, încoronat cu un dom de jasp și de porfir, ale cărui anse, sprijinite pe un număr infinit de coloane din lapislazuli, păreau să înfățișeze privirilor lor uimite o capodoperă sau un templu al bunului-gust. Un fronton dublu de aramă încrustată cu aur părea să iasă dintre volutele anselor, iar curburile lor, îmbinate după proporțiile soclurilor, se reuneau pentru a forma o boltă impunătoare ce alcătuia domul edificiului. Interiorul palatului era încă și mai presus de atîta măreție: doar

locuitorii Cerurilor pot să-și imagineze, să creadă și să descrie asemenea frumusețe.

– Nu vă mirați, le-a spus Îngerul, de tot ce vedeți, admirați mai degrabă puterea marelui Arhitect al Universului. Totul aici este lucrarea mîinilor lui. Ceea ce face ca bucuria noastră să fie atît de dulce și atît de mare este convingerea că el este ziditorul care a găsit de cuviință să le creeze pentru noi. Dar pentru că soarele nu a ajuns încă la jumătatea parcursului său, veniți să admirați împrejurimile palatului și frumusețile grădinilor care îl înconjoară.

Înțelepții l-au urmat pe Înger. După cîțiva pași, acesta a strigat:

– Cum, extazul vostru s-a terminat? Cînd priviți aceste magnifice clădiri gura voastră rămîne mută și nu mai sunteți plini de admirație?

– Ce fel de grădini sunt acestea de care vorbești, îi răspunseră înțelepții, de vreme ce noi nu observăm decît un singur arbore? Este adevărat că ni se pare minunat, că frunzele îi sunt de argint, că fructele îi sunt de aur, că ramurile lui strălucesc asemenea unor pietre prețioase, însă asta este tot ce vedem! Ba mai vedem și un grup de copii care se veselesc și se zbenguiesc la umbra lui.

– Acest arbore, le răspunse Îngerul, este o mare taină pentru voi! Este Arborele Vieții! Dar nu vă opriți, înaintați și ochii vi se vor deschide.

În acel moment arbori de toate felurile răsar sub pașii lor, încărcați de fructele cele mai delicate și mai alese; vița de vie, strecurîndu-se printre ramurile lor, formează în toate părțile leagăne încîntătoare. Trecînd printre arbori, te rătăceai, regăseai din nou drumul și totul te îndemna spre odihnă. O lumină curată și azurie învăluia acest spațiu fermecător. Nimeni nu văzuse vreodată pe pămînt o priveliște atît de răpitoare, atît de minunată și de emoționantă.

– Aici se află Cerul, strigară toți într-un glas, iar cuvintele de pe buzele noastre nu pot nici pe departe spune ce simțim în inimile noastre!

Îngerul s-a bucurat ascultîndu-i vorbind astfel și le-a spus:

– O, străinilor! În clipa aceasta bucuria voastră este produsă de starea în care se găsește sufletul vostru. Dacă această stare a sufletului v-ar părăsi, aceste pajiști, aceste crînguri și livezi atît de încîntătoare nu ar mai fi în ochii voștri decît niște lucruri neînsemnate și fără preț.

Le-a explicat apoi toate alegoriile, toate simbolurile diferitelor obiecte pe care le întîmpinau în cale, pînă cînd a venit să-i înștiințeze că trebuie să se pregătească pentru sfîntul banchet care îi aștepta. S-au îmbrăcat cu o mantie nouă, care li s-a înmînat, deoarece nimeni nu putea participa la banchet fără să

se supună acestui obicei. Au fost conduși apoi într-o aripă a palatului unde Îngerul i-a prezentat diferiților slujitori ai Principelui, care trebuia să apară cît de curînd el însuși.

Cîteva clipe mai tîrziu, s-a deschis o poartă în latura dinspre Apus și în mijlocul unei numeroase procesiuni de gărzi și curteni au văzut apărînd Căpetenia acestei superbe adunări care, după ce i-a privit cu atenție un moment, a întins mîna și le-a făcut semn să ia loc. Într-o clipită, în fața lor a apărut o masă a cărei eleganță corespundea perfect splendorii și măreției Stăpînului. În mijlocul mesei se înălța o piramidă încărcată de fel de fel de fructe, în centrul căreia, ca dintr-o fîntînă meșteșugit alcătuită, țîșnea nectarul ca o apă curată în cupa fiecărui comesean. Toate ungherele erau încărcate de bucatele cele mai gustoase, de sosurile cele mai delicate. Toate simțurile păreau înlănțuite atît de pofta stîrnită, cît și de admirația comesenilor. Belșugul de esențe, mirodenii și parfumuri se adăuga și el la risipa ce domnea pe mesele acelui ospăț.

Veșmîntul principelui și al principalilor săi slujitori era alcătuit dintr-o mantie lungă de culoarea purpurei, presărată cu stele brodate din argintul cel mai curat; sub mantie se vedea o tunică de culoarea hiacintului, plină de strălucire, care părea să se întredeschidă de la sine în dreptul pieptului, lăsînd să se vadă o pajură țesută cu aur, acoperind cu

aripile sale pajure mai mici ce păreau că-și mîngîie mama. Doar culoarea mantiei desemna distincția rangurilor și gradul de favoare de care se bucurau curtenii. La sfîrșitul banchetului, și-au dat mîinile cu toții, iar Căpetenia a început un imn de slavă și de mulțumire către cel Veșnic, pe care toată lumea îl repeta după el.

La sfîrșitul cîntării, Principele îngerilor li s-a adresat, i-a invitat să ia loc în jilțurile ce le fuseseră pregătite și le-a vorbit astfel:

– O, străinilor! Ați fost aleși din marele număr al copiilor pămîntului pentru a duce cu voi o palidă idee a fericirilor din acest loc. Învățați-i pe muritori că simțurilor le este îngăduită umbra fericirii și că doar simțirea sufletului nostru îi conferă realitate; că sufletul se ridică deasupra naturii cu atît mai mult cu cît reușește să se desprindă de organele de simț care îl încurcă și îl înșeală; cu cît le lasă mai în urmă, cu atît se apropie de marele principiu al alcătuirii lui, regăsind în sine întreitul har: al înțelepciunii, al iubirii și al tainei de a se folosi de ele. Ce sunt plăcerile voastre în lumea de jos? Aparențe înșelătoare a căror atracție o regretați mai devreme sau mai tîrziu. Iluzii care vă amăgesc, voluptăți care vă corup. Vă beți amărăciunea din cupele închipuirilor voastre! Jumătate din zilele voastre le petreceți în beție, cealaltă jumătate în stare de căință, pentru că simțurile vă sunt

mereu aproape de inimă și pentru că, uitat mereu în timpul acestor funeste plăceri, sufletul nu le poate domoli furia.

Terminînd de vorbit, Principele îngerilor se ridică. Fiecare își dădu sărutarea păcii, străinii fură conduși în încăperile care le erau destinate, unde cîțiva curteni care îi însoțiseră au sfîrșit cu descrierea cetăților, a orașelor care se aflau în stăpînirea căpeteniilor lor și a tuturor plăcerilor de care locuitorii acestora se bucurau.

Se apropia seara, cînd un Înger a fost trimis să-i invite pe străini la nunta care urma să se oficieze a doua zi. Peste noapte, străinii s-au lăsat pe seama somnului și a odihnei. Deși nerăbdarea ar fi trebuit să le tulbure și să le scurteze somnul, nu s-au trezit decît dimineața, în cîntările armonioase intonate de o mie de fecioare și de tot atîția tineri, care lăudau într-un glas fericirea iubirii conjugale. Călăuza a apărut să le spună străinilor că a venit vremea să meargă la ceremonie. După ce s-au îmbrăcat în mantia pe care o primiseră cu o seară în urmă, filosofii l-au urmat pe Înger la locul sărbătorii, unde poruncile privitoare la prezența lor fuseseră date dinainte. Au fost conduși într-o încăpere aflată înaintea celei în care fusese pregătit așternutul conjugal. Deasupra unui altar au observat un sfeșnic de aur cu șapte brațe de o strălucire și un rafinament desăvîrșite, de care atîrnau lămpi de

email în mii de culori, răspîndind o lumină blîndă asemenea razelor molatice cu care aurora învăluie natura cînd începe să clipească la orizont.

De o parte și de alta a altarului, așezate pe două măsuțe, se vedeau pîinile sfințite și pocalele de cristal care urmau să slujească tainei unirii celor doi logodnici. Plini de uimire, străinii priveau cu luare aminte tot ce vedeau, cînd înaintea lor s-a deschis o poartă lăsînd vederilor pe mire și pe mireasă, care s-au așezat de o parte și de alta a altarului, însoțiți de tineri și de tinere de o frumusețe uluitoare. Veșmîntul mirelui nu se deosebea de cel al miresei decît printr-un efod acoperit de hieroglife și de simboluri și împodobit cu rubine. Capetele mirilor, amîndouă încununate deopotrivă cu pietrele prețioase cele mai rare, păreau să prevestească pentru toată lumea puterea egală pe care o avea fiecare asupra voinței și inimii sale.

Mai întîi au îngenuncheat amîndoi, apoi s-au ridicat și s-au așezat unul lîngă altul. Trecînd în degetul miresei un inel de aur în semn de uniune și de credință, mirele și-a desprins colierul și brățările și i le-a înmînat miresei, spunîndu-i:

– Din această clipă sunt al tău, din această clipă ești a mea!

Îndată după aceea a prins-o în brațe, a strîns-o la piept și a sărutat-o, în timp ce

întreaga adunare striga, ridicînd privirile spre cer:

– Fie ca binecuvîntarea Stăpînului să coboare asupra capetelor lor și să rămînă cu ei cît timp inimile lor vor rămîne unite!

În acea clipă începu să se răspîndească o dulce mireasmă, pocalele au fost umplute, iar pîinile sfințite împărțite între cei de față. După aceea, încîntată și fericită, perechea s-a retras în încăperea așternutului nupțial, însoțită de același cortegiu care îi deschisese drumul. Dincolo de pragul porții acestei încăperi, mirele și mireasa au rămas singuri, iar poarta a fost închisă.

Străinii l-au întrebat pe Înger dacă este cu putință o căsătorie fără binecuvîntarea preotului, iar Îngerul le-a răspuns că dorința și consimțămîntul mirilor sunt în cer singura esență a uniunii conjugale și că, pentru a asigura veșnicia acestei uniuni, nu este aici nevoie de toate datinile și de toate obiceiurile care pe pămînt au fost întărite prin legi pentru a pune stavilă nestatorniciei oamenilor și pentru a ține în frîu capriciile lor.

Remarcînd admirația pe care oaspeții săi o aveau pentru fecioarele din adunarea îngerească, Îngerul le-a rugat să se apropie de străini. Fecioarele au înaintat cîțiva pași dar, cunoscînd, cu toată sfiala lor, înflăcărarea pe care ar fi putut-o trezi în niște inimi nepre-

gătite, au dispărut dintr-o dată. Tulburați de emoția resimțită în prezența unor asemenea frumuseți și fermecați încă, oaspeții au mărturisit cu deplină sinceritate că n-ar fi nevoie decît de o singură privire din partea unei astfel de făpturi și întreaga lume s-ar pustii pentru a se cufunda în adîncimea Universului.

Se făcuse tîrziu. Îngerul i-a înștiințat pe străini că a venit vremea să se retragă și s-au despărțit pentru acea zi. A doua zi, nu se luminase încă bine și au auzit niște strigăte venind din toate părțile. Era ziua de Sabat. Îndată l-au văzut din nou pe Îngerul care îi îndruma, de la care au aflat că acea zi este închinată preamăririi Domnului și că îi va conduce încă o dată în templu. După ce l-au proslăvit pe Domnul și i-au adus mulțumiri, înțelepții au fost readuși, peste trei zile, pe pămînt, ducînd cu ei amintirea splendorii tărîmurilor cerești și începutul unei cunoașteri a fericirii Paradisului și a bucuriilor veșniciei.

Vreau să afirm din nou cu toată tăria că tot ce am povestit pînă acum este pe deplin adevărat. Prima parte a relatării mele s-a petrecut în lumea spiritelor, care este un spațiu intermediar între Cer și Infern, iar a doua parte a relatării s-a petrecut în cerul Îngerilor. Cine ar putea să contemple lucruri atît de mărețe fără să fi primit harul lui Dumnezeu? Și cine le-ar putea crede fără harul său? Căci nebunia

oamenilor, poate chiar slăbiciunea firii lor este atît de mare, încît ușurința cu care se încred într-o minciună care îi încîntă îi împiedică să se ridice la înălțimea unui adevăr care le-ar cere sacrificii.

Capitolul al II-lea

Despre căsătoriile care se leagă în cer

Cei care cred că, după moarte, omul nu mai este altceva decît un simplu suflet vor înțelege cu greu fermecătoarele uniuni conjugale pe care tocmai le-am descris, deoarece, după părerea lor, suflarea vitală a omului nu se poate preschimba într-un spirit și nu se poate prinde în legăturile iubirii și ale plăcerii. Adevărul este însă că omul rămîne mereu om chiar și după moarte, că își păstrează sexul, că iubirea supraviețuiește după moartea lui ca om și că în Cer legăturile iubirii se reînnoadă, dacă pe pămînt omul nu a încercat să le desfacă sau să le rupă.

După cîte știu, după cîte am aflat și am văzut, sunt în măsură să afirm cu toată convingerea că, după ce a părăsit spațiul în care s-a născut, omul își regăsește o formă nouă, asemănătoare cu cea pe care a pierdut-o, cu singura deosebire că această nouă formă este în întregime mai plăcută și mai desăvîrșită. Merg încă și mai departe și afirm că, dacă după moarte omul este dominat de o materie subtilă și alcătuit dintr-o substanță aproape

în întregime spirituală, el păstrează totuși o formă omenească, asemenea celei a îngerilor pe care Domnul a binevoit cîndva să-i trimită la Ghedeon, la Daniel, la Patriarhi și la Profeți sau celei a îngerilor pe care Cerul a avut mărinimia să mi-i trimită spre a mă iniția în tainele sale. Cît privește însă sentimentele blînde și încîntătoare despre care am vorbit mai sus, pe care omul le păstrează și după moarte, aici comparația nu se mai potrivește; căci iubirea, acest bun suprem apropiat de puritatea Principiului său, nu mai este în cer aceeași cu iubirea stricată, ofilită și pervertită care se află într-o inimă de carne, unde furtuna devastatoare a pasiunilor au denaturat-o.

Pentru a dovedi ceea ce afirm, voi relata din nou ce am văzut în lumea spiritelor. Mă gîndeam odată la desfătările iubirii conjugale, cînd una din inteligențele celui de-al treilea Cer a venit la mine și mi-a spus:

– Îți ghicesc gîndul care te frămîntă și, ca să-ți lămurești mai bine gîndurile, vino cu mine și voi face ca înaintea ta să se coboare una din perechile acestor soți plini de noroc și fericiți, care își poartă printre noi extazul și bucuria datorate legăturilor iubirii cerești.

În aceeași clipă, am văzut cum înaintează spre mine un car strălucind în lumină, tras de doi tineri bidivii albi ca neaua, care despicau văzduhurile cu iuțeala vînturilor. Cei care îi mînau țineau fiecare în mînă cîte o turturică,

iar în cealaltă frîiele slobode ale superbilor bidivii. Zărindu-mă, unul dintre cei care conduceau carul de lumină mi-a strigat:

– Ai dori să ne apropiem mai mult de tine. Gîndește-te însă că noi coborîm dintr-un cer a cărui atmosferă este alcătuită în întregime din foc și că o singură scînteie din focul care ne înconjoară ar fi de ajuns să te cuprindă și să te mistuie în întregime.

– Voi rămîne departe de voi, am răspuns, dar aveți bunăvoință și mai apropiați-vă puțin, pentru ca privirile mele să vă poată contempla mai îndeaproape.

Îngerii au înaintat puțin și mi-au spus:

– Te afli în fața a doi soți din vîrsta de aur, care de atunci și pînă astăzi au păstrat neatinsă floarea primei lor tinereți și flacăra nestinsă a iubirii lor dintîi.

Într-adevăr, unul din ei mi se părea că se află în starea vîrstei fericite cînd adolescența se arată ca o împlinire a desăvîrșirii naturii. Însoțitoarea lui mi s-a părut și ea, prin splendoare și strălucire, o rază desprinsă din făclia cerească. Privirile celor doi exprimau fericirea și înfățișau nevinovăția, iubirea curată fiind cea care le hrănea.

– Să știi, mi-a spus un înger care îi însoțea, să știi că în toate lumile nu există decît un singur Bine, iar acest Bine suprem stă în uniunea a două inimi puternic înlănțuite, care își confundă toate senzațiile, toate mișcările

și toate simțămintele și care sunt cuprinse deopotrivă de aceeași flacără, îngăduind sufletului să strîngă voluptatea și plăcerile în legăturile înțelepciunii. Să mai știi, fiul meu, că doar în Noul Ierusalim simțurile își vor pierde în întregime puterea.

După ce a rostit aceste cuvinte, Îngerul a dispărut, lăsînd să se desfășoare din mîinile sale un sul de hîrtie pe care am putut să citesc din nou ceea ce tocmai ascultasem.

Altădată, purtat către același Cer, am văzut cum se apropie de mine trei tineri pe care moartea îi secerase de pe pămînt în primăvara vieții. Totul în jurul lor îi uimea și li se părea minunat, dar ceea ce le trezea cel mai mult uimirea era faptul de a se regăsi întocmai cum fuseseră pe pămînt. Se atingeau ca să fie siguri că ceea ce văd este adevărat, deoarece erau încă stăpîniți de eroarea împărtășită de toți oamenii că sufletul nu își capătă un nou corp decît după Judecata de Apoi, pe care oamenii și-au închipuit-o întotdeauna ca pe o clipă a reînvierii. Fuseseră întîmpinați de către niște îngeri de la care aflaseră cum și-au sfîrșit viața și cum va fi cea pe care urmau să o înceapă.

– Cît de mare a fost greșeala în care ne-am aflat! mi-au spus tinerii. Credeam că vom fi condamnați să rătăcim veacuri peste veacuri în spațiul fără sfîrșit al acestor sfere necunoscute care alcătuiesc Cerul Cerului globului

pământesc în care am locuit, dar iată că regăsim aici de o sută de ori mai mult decît am pierdut pe pământ, membrele noastre au rămas aceleași, doar că sunt mai proaspete, mai puternice și mai viguroase. De cînd suntem aici am redobîndit floarea tinereții și deplinătatea sănătății. Ca să nu mai lungim vorba cu amănunte despre ceea ce ne încîntă, îngăduie inimilor noastre să-ți arate care sunt simțămintele cele mai vii pe care le-am încercat aici, zugrăvindu-ți imaginea frumuseților care le-au cucerit.

Îngerul și-a dat seama că tinerii văzuseră deja femeile din acel loc încîntător și pe bună dreptate.

– O, frumoșilor tineri, le-a spus, iubirea de care mi se pare că ați fost cuprinși este cu totul altceva decît aceea pe care ar trebui să o cunoașteți! În aceste locuri iubirea nu este decît o pasiune blîndă și delicată, o flacără pură și subtilă pe care doar sufletului îi este dat să o împărtășească. Și, întrucît pe pământ sufletul a fost aproape uitat în zbuciumul plăcerilor, aici doar lui îi este dat să se bucure, iar simțurile sunt și ele uitate la rîndul lor.

– Cum adică! strigară îndurerați nou-veniții. Ce fel de cer este Cerul vostru dacă atîtea desfătări sunt sortite uitării? Dacă, mărginită la mohorîta manifestare a unei admirații neghioabe, iubirea nu se aprinde aici decît pentru a hrăni indolența și lîncezeala voastră sau pentru a se stinge în gheața lipsei voastre

de simțire, atunci, vai! trimite-ne înapoi pe pământ! Preferăm delirul nostru omenesc și părăsim fără ezitare dulcegăria desfătărilor voastre veșnice, care nu fac nici cît o singură clipă din beția simțurilor noastre.

Străduindu-se încă mult timp să-i convingă, Îngerul a hotărît în cele din urmă să poruncească să se apropie cîtorva dintre fecioarele care păreau să fugă la vederea lor. Atunci o nouă minune a dat pe față desfrîul tinerilor, înlocuind forma îngerească a chipului lor cu înfățișarea groaznică a unor dobitoace, simboluri încărcate de dispreț ale sălbăticiei și neînfrînării. Le-a lăsat în schimb neatins simțul vederii, pentru a-și da singuri seama de groaza pe care o stîrneau, iar glasul le-a fost păstrat ca să se poată plînge.

Îngerul s-a milostivit de tînguirile lor și s-a înduioșat de scîncetele lor pline de durere și le-a spus:

– Fiți din nou asemenea nouă și arătați-vă în sfîrșit demni de farmecul și de blîndețea iubirii cerești. Lăsați-vă sufletul cuprins de lumină, lăsați-l să se aprindă, să se învăluie și să se mistuiască el însuși în focul pe care îl va aprinde. Obiectul înflăcărării voastre va aduna și va absorbi toate sentimentele, toate trăirile și toate gîndurile voastre. Fie ca, înecate, prăbușite și contopite în aceeași nestăvilită revărsare de iubire și de desfătare, inimile voastre să nu mai simtă că sunt decît

una singură. Apropiate prin fericire și strîns unite prin iubire, sufletele voastre vor înota într-un șuvoi de extaz care vă va absorbi toate dorințele. Atunci abia așternutul nupțial se va desface și pentru voi, iar roadele împreunării voastre nu vă vor aduce nici lacrimi, nici neliniști, nici căințe, nici păreri de rău.

Fără îndoială că această revenire a tinerilor la curățenia de la început a făcut ca minunea să se risipească, iar ei și-au recăpătat chipul îngeresc. S-au prăbușit la picioarele Îngerului, l-au asigurat cu toții că în ei înțelepciunea a biruit asupra simțurilor și că inimile lor s-au preschimbat pentru totdeauna.

Capitolul al III-lea

Despre starea de după moarte a soților

Dacă, pe pământ, inima a fost dăruită cuiva, moartea nu va rupe legăturile de iubire și în Cer ea va rămîne unită cu obiectul iubirii. De aici rezultă că acela dintre soți pe care moartea îl răpește primul suspină în Cer și se roagă să fie reunit cu cel rămas pe pământ. Afirm din nou ca pe un adevăr evident că îi voi face să înțeleagă ce îi așteaptă pe oamenii care vor să se inițieze în marile mistere; căci doar pentru ei scriu și pentru ei am primit din Cer porunca să scriu, pentru ca, în timp, haosul să se destrame, întunericul și ignoranța să se risipească, iar lumina înțelegerii să se înalțe și să spulbere tenebrele din lume.

Știu așadar, pentru că mi s-a spus, că ambele sexe păstrează după moarte atracția pentru celălalt sex și, în consecință, aceeași dorință de a se reuni cu el; trebuie să adaug că această unire nu se realizează decît prin legăturile iubirii conjugale, că soții care s-au iubit cu duioșie pe pământ se vor regăsi unul pe altul în Cer, unde vor reînnoi contractul inimilor lor. Mai mult chiar, pentru un anumit timp, ei

vor păstra și plăcerile pămîntești ale primei lor însoțiri pînă cînd, purificați prin obișnuința cu noul lăcaș al Cerului, vor cîștiga fericirea supremă a legăturilor care le sunt destinate.

Să mai spun că în cer trăiesc și se iubesc fără să fie constrînși: ei au deplina libertate de a-și schimba perechea, iar roadele iubirii lor nu sunt și nu pot fi decît roadele înțelepciunii; aceasta constituie prima deosebire între Cerul preafericiților și hăurile în care sunt înfundați cei răi. Iubirea este un dat al sufletului și, în consecință, iubirea însoțește sufletul; în orice ținut s-ar afla, sufletul vădește întotdeauna nevoia de a iubi, deoarece iubirea este o parte alcătuitoare a principiului suprem al esenței sale.

Atît în timpul vieții, cît și după moarte, omul are două laturi: omul exterior și omul interior. De aici rezultă ușurința cu care omul se recunoaște pe sine și plăcerea cu care se regăsește ca atare. Întrucît omul exterior este întotdeauna subordonat omului interior, el nu mai are nevoie decît de trăirile, impresiile și simțămintele sufletului său pentru a se putea concentra și a ajunge să se identifice cu obiectul iubirii, cu care pînă la urmă alcătuiește o singură voință și o singură dorință. De aceea, omul care pe pămînt s-a căsătorit a doua oară și în Cer va împărtăși iubirea cu toate soțiile pe care le-a îndrăgit pe pămînt, pînă în clipa în care latura lăuntrică a ființei sale, sfîrșind,

purificînd și lămurindu-i afinitățile, îl va determina să o părăsească pe una dintre soții pentru a se dărui celeilalte, dacă aceasta din urmă îi este îndeajuns pentru a-l face fericit. Căci în ținuturile îngerești inima nu mai poate fi împărțită decît dacă este lipsită de necesitatea de a iubi, cum este cazul în acest Cer nou cu sufletele celibatarilor, a celor care pe pămînt nu au cunoscut niciodată sentimentele și dorințele iubirii.

Într-o zi l-am întrebat pe Îngerul care mă învăța aceste lucruri tainice:

– Oare nu aș mai putea vedea încă o dată templul înțelepciunii, pe care mi l-ai arătat cîndva?

– Nici un om, mi-a răspuns Îngerul, nu poate să-ți arate calea către acest templu. Dar, dacă vrei să ajungi să-l cunoști, urmează întotdeauna strălucirea luminii, potrivește-ți pasul după treptele splendorii sale și vei ajunge în cele din urmă acolo unde vrei să ajungi.

Am pornit și, după ce am parcurs singur o mare parte a drumului de pe latura de Miazăzi, am întîlnit doi îngeri care mergeau pe același drum. Împreună, am ajuns în cele din urmă într-un loc înconjurat de colonade și de porticuri încadrate de lauri. În centrul acestui spațiu se afla templul pe care îl căutam. Paznicul frumoaselor locuri prin care treceam, văzîndu-mă însoțit de doi îngeri, m-a lăsat să trec.

Am traversat o alee largă, unde am descoperit mici unghere singuratice, încîntătoare în sobrietatea lor, slujind drept locuri de retragere pentru niște înțelepți care își făcuseră acolo sălașurile. Am fost cuprinși de dorința de a ne opri și a încerca să înțelegem mai bine înțelepciunea localnicilor și să ne convingem de fericirea lor. Am bătut la una din porți. Primirea care ni s-a făcut a fost nemaipomenită: am fost rugați insistent să intrăm, arătîndu-ni-se astfel plăcerea pe care le-o făcea venirea noastră unor gazde atît de curtenitoare încît nu se poate închipui o politețe mai desăvîrșită. Locuința mi se părea împărțită în două încăperi. M-am arătat interesat de destinația celei de-a doua încăperi.

– Credeți cumva, mi-a răspuns îndatoritor gazda, că am putea trăi singuri? Nu știi că nu se poate imagina o existență fără prezența unei alte persoane cu care să o împărtășești?

Chiar în acel moment, au apărut mai mulți înțelepți și, unul după altul, mi-au vorbit despre desfătările iubirii și despre cauza primă a frumuseții. Unul mi-a spus că Cerul le-a înzestrat pe femei cu multă forță de atracție pentru a trezi și a menține în noi principiul iubirii pe care l-a îmbinat cu Binele suprem.

Un al doilea înțelept a adăugat că farmecul femeilor reprezintă o imagine a înțelepciunii și că iubirea trebuie să fie în inimile noastre

un foc veșnic viu și gata mereu să se înflăcăreze pentru această imagine.

Al treilea înțelept a ținut să ne asigure că iubirea conjugală este culmea fericirii și că, dacă frumusețea este pentru simțuri un fel de momeală a plăcerii, sufletul, care tinde să devină una cu frumusețea, strălucește la rîndul lui prin aceeași forță de atracție și prin aceleași farmece.

Alt filosof susținea că temeiul reunirii sufletelor prin actul iubirii exista deja în gîndul cel dintîi al Creatorului, că toate ființele au un sex, că toate au tendința să se regăsească și să se reunească, că cine încearcă să înșele natura depărtîndu-se de femei, disprețuindu-le farmecele și puterea de atracție este un monstru care nu aduce în societate decît confuzie și dezordine.

Mereu de acord cu ce se spunea, alții au adăugat că prin efectul drăgălășeniilor sexului frumos bărbatul își pierde ferocitatea; că bărbatul este crud, neînduplecat și sălbatic prin natura lui dar că, scăldată în fluidul sensibil și temperat al iubirii, alcătuirea aridă, necioplită și înfierbîntată a bărbatului se desăvîrșește și ea unindu-se cu frumusețea; comunicînd și înlănțuindu-se treptat cu altă persoană și identificîndu-se treptat cu aceasta, omul prins în legăturile iubirii conjugale devine împlinirea tuturor desăvîrșirilor și capodopera tuturor ființelor.

În acea clipă, preascumpa soție a înțeleptului care ne invitase în casa lui a înaintat spre noi și, începînd să vorbească soțului ei, nu am putut distinge decît un singur glas, pînă într-atît alcătuirea ființelor lor era una și aceeași.

Am fost după aceea condus la templul înțelepciunii, pe care am avut destul timp să-l străbat. În cele din urmă, la mine a venit un înger care s-a oferit să mă conducă înapoi pe pămînt.

Capitolul al IV-lea

Despre adevărata iubire conjugală

Le este dat oamenilor să cunoască atît de puțin iubirea conjugală în toată desăvîrșirea ei, încît puțini sunt pe pămînt cei care ar putea să o definească, deoarece puțini sunt aceia care să-i caute principiul în iubirea pentru Bine și pentru Adevăr. Această corespondență, această armonie, această înlănțuire a inimilor își are prima verigă în Cer, iar principiul în propria spiritualitate. Din veriga cerească izvorăște șuvoiul voluptăților care ne aduce în suflet toate lucrurile bune și toate plăcerile. Numai că acest adevăr este valabil pentru cei care se supun legii iubirii din proprie voință – decăderea oamenilor și corupția veacurilor au distrus această idee aproape în întregime.

De aceea, plictiseala sexuală a devenit pentru noi mormîntul adevăratei împliniri erotice, iar după dorință urmează indiferența, care atrage după sine lipsa de sensibilitate, aceasta conducîndu-ne pînă la urmă la dezgust. Din această cauză, îndrăgostitul nu mai regăsește în culcușul conjugal farmecele care l-au atras la

început și uită plăcerile din ajun, îngrozindu-se dinainte de greața care va urma a doua zi.

La naștere, omul nu este decît o materie înzestrată cu anumite înclinații corespunzătoare fiecărui membru; acestea se extind și se dezvoltă în timp și, lăsînd capacității de înțelegere libertatea de a-și exercita facultățile, îl transformă pe nesimțite pe omul exterior, lipsit inițial de idei, într-o ființă gînditoare.

Ca și întregul Creației, iubirea își are treptele, ascensiunea și desăvîrșirea ei, care este sfîrșitul poftei trupești și începutul valorii și al puterii ei într-o inimă care știe să-i păstreze și să-i mențină neatins focul în toată puritatea sa.

Ca tot ceea ce ființează în natură, iubirea își are Binele drept principiu și Adevărul drept țintă; această tendință universală și comună tuturor ființelor este marea taină a Divinității care, deosebind între ele toate substanțele create, în toate lumile, a făcut ca Binele lor suprem să fie legat de necesitatea tuturor de a se căuta și a se reuni unele cu altele. Aceasta a fost armonia consfințită în univers de către Creatorul care, sădind în noi toți tendința comună spre reunire, a voit ca iubirea să înceapă cu inima, să se purifice prin spirit și, curățită de toată zgura, să aducă în sufletul nostru focul ceresc în care se află principiul esenței sale.

Fiindcă i-a fost pe plac lui Dumnezeu să mă facă să înțeleg deosebirile de păreri între

oameni în privința sentimentului de iubire în diferitele vîrste ale lumii, gura mea se deschide din nou după voința lui și voi înfățișa din nou ceea ce am văzut.

Într-o zi, cînd mi-am înălțat cu putere inima spre Divinitate, implorînd-o să mă lumineze și să mă facă să înțeleg desăvîrșirile iubirii, din Cer a fost trimis un Înger care mi-a spus:

– Fiindcă ai știut să ceri, ți se va îndeplini rugăciunea. Urmează-mă și vei cunoaște binele și răul semenilor tăi, parcurgînd alături de mine secolele, începînd cu vîrsta de aur și pînă la vîrsta de fier. Vei vedea la sfîrșit cît de mult s-a degradat în inimile oamenilor principiul înțelepciunii și al fericirii.

Am rătăcit îndelung alături de Înger pe drumuri întortocheate și anevoioase, am străbătut pustiuri imense întretăiate la orice pas de cărări ce duceau spre prăpăstii despre care Îngerul m-a asigurat că rămîn mereu primejdioase pentru oamenii fără minte, care cred că pot umbla fără călăuză prin acele labirinturi croite de către Providență ca să ocrotească ținutul fericit al inocenței de relele molipsitoare răspîndite în alte regiuni ale lumii. Într-adevăr, acest ținut nu este locuit decît de către primii copii ai celui dintîi om, care au trăit în simplitate și au păstrat în sufletele lor cele mai proaspete impresii ale naturii.

Am ajuns pînă la urmă la o pădure de cedri care își purtau crestetele pe deasupra norilor

și își întindeau umbra peste un cătun alcătuit din colibe de frunze, în jurul cărora se vedeau turme odihnindu-se, junici care păsteau liniștite și miei care zburdau sub privirile mamelor lor. Toți oamenii care păreau că păzesc turmele îmi apăreau ca niște copii sporovăind între ei, fără să aibă nimic mohorît și serios în înfățișarea și jocurile lor.

– Cum se poate, l-am întrebat cu uimire pe Înger, credeam că nu voi găsi aici decît niște bătrîni și iată că nu observ decît niște copii!

– De departe, aparențele te înșeală, mi-a răspuns Îngerul. Apropie-te însă și, sub nevinovăția exterioară, vei constata că există puritatea moravurilor și toate principiile unei conștiințe simple și corecte în toate faptele lor.

După ce ne-am mai apropiat, am remarcat într-adevăr că trăsăturile acelor oameni păreau mai hotărîte, vîrsta întipărise pe frunțile lor semnele experienței și ale demnității, care impun respectul fără să fi trasat și ridurile bătrîneții. S-au apropiat de noi și, deschizînd vorba, ne-au întrebat cum și prin ce minune am reușit să pătrundem pînă la ei; căci după aspectul nostru exterior își dăduseră seama fără prea multă greutate că eram străini. După ce i-am lămurit cine suntem, unul dintre ei ne-a poftit în coliba în care locuia. I-am spus că aș vrea să cunosc îndeaproape binele uniunii conjugale, iar el a fost de acord să discutăm pe această temă.

Prima grijă a gazdei mele a fost să mi-o prezinte pe soția sa, obiectul scump al tuturor trăirilor iubirii. Chipul lui exprima el singur fericirea pe care o simțea și pe care o producea el însuși iubitei. Ochii mei au suportat cu greu strălucirea privirilor lor: erau ca niște torțe ale căror flăcări ardeau de la distanță. Se înțelegeau fără să-și vorbească și-și vorbeau fără să se poată deosebi glasul unuia de glasul celuilalt, atît de mult păreau ele să nu alcătuiască decît unul singur.

Nu m-am putut opri să-mi mărturisesc uimirea, în timp ce înțeleptul bărbat îmi spunea:

– Bărbatul se naște avînd sădit în el principiul iubirii, pentru ca pînă la urmă această iubire să se piardă în înțelepciune; femeia, dimpotrivă, se naște avînd în ea principiul înțelepciunii care, dată fiind starea noastră de desăvîrșire, se pierde în iubire, cu care se și contopește. Prin transsubstanțierea acestor două principii, al iubirii și al înțelepciunii, noi devenim în chip real ceea ce trebuie să fim și îndeplinim astfel planurile Creatorului.

La aceste cuvinte am simțit cum suntem învăluiți într-o nouă lumină; cu litere de foc, am văzut scris pe cer: «Aceasta este voința celui Veșnic». În aceeași clipă, un alt locuitor al acelor ținuturi fericite, trimis fără îndoială în mod intenționat, mi-a înmînat o cupă lucrată în filigran, plină cu un fel de sămînță de aur, pe care am luat-o cu mine ca mărturie

a trecerii mele prin Cerul fericit al primei vîrste. În cele din urmă am revenit pe pămînt.

A doua zi, Îngerul a venit din nou la mine și mi-a spus:

– Mai dorești, fiule, să te adîncești în cunoaștere? Urmează-mă și te voi conduce spre locul destinat celei de-a doua vîrste a umanității.

L-am urmat: a luat-o pe drumul dintre Răsărit și Miazăzi. După ce am trecut peste mai multe văi și am străbătut cîteva deșerturi, am ajuns la poalele unei coline acoperite aproape în întregime cu stînci cioplite în fel și chip, care înfățișau figuri omenești și diferite specii de animale.

– Ceea ce vezi, mi-a spus călăuza mea, trebuie să îți arate că în acest veac, începînd să pălească, lumina adevărului s-a învăluit în simboluri și alegorii care au făcut-o mai greu de recunoscut. Deoarece spiritul omului nu dovedește întotdeauna un discernămînt corect, în acest fapt își au începutul pe pămînt corupția și dezordinea, care au sporit și s-au transmis în succesiunea veacurilor.

Am ajuns în sfîrșit la porțile unei cetăți magnifice, ale cărei piețe publice erau încărcate de cele mai frumoase monumente care se pot imagina. Toate clădirile erau palate decorate cu porticuri și colonade. În timp ce le admiram eleganța și somptuozitatea, am fost invitați cu politețe să intrăm și să ne odihnim.

Îngerul i-a arătat care sunt dorințele mele celui care ne făcuse invitația și, după ce i-am mărturisit intenția de a mă iniția în părerile și ideile dominante în Cerul lor cu privire la iubirea conjugală, iată ce mi-a relatat:

– Cea mai mare parte din cei care locuiesc aici s-au născut prin ținuturile Asiei și principala lor preocupare este cunoașterea adevărului. Am constatat că în tot ceea ce ființează în lumea voastră pămîntească există o asemenea armonie, o asemenea concordanță între lucrurile inferioare și cele superioare încît, concepînd uniunea între adevăr și înțelegerea rațională drept cel mai desăvîrșit lucru, am considerat că și uniunea conjugală, prezentîndu-se pe aceeași treaptă de desăvîrșire, trebuie în consecință să corespundă uniunii între adevăr și înțelegerea rațională, pentru a se identifica și a nu forma împreună decît una și aceeași desăvîrșire. Pe acest temei, noi afirmăm că bărbatul s-a născut în vederea Binelui, după cum femeia s-a născut în vederea Adevărului.

În clipa aceea am văzut cum o încăpere interioară s-a deschis de la sine și am putut vedea un pat pe care, de jur împrejur, erau săpate mii de hieroglife și deasupra căruia părea să se înalțe un fel de baldachin strălucitor și stropit de toate culorile curcubeului; îmbinîndu-se una cu alta și pierzîndu-se pe nesimțite, aceste culori se adunau în trei

principale, purpuriu, violet și alb. Purpuriul este simbolul iubirii, albul al înțelepciunii, iar violetul este simbolul unirii între cele două. După ce mi s-au explicat aceste simboluri, am primit un ciorchine de struguri ale cărui frunze și ai cărui cîrcei au devenit de argint în mîinile mele și acesta a fost semnul pe care l-am primit drept mărturie a trecerii mele prin Cerul celei de-a doua vîrste.

În ziua următoare călăuza a revenit și mi-a spus:

– O, fiule, pregătește-te din nou să mă urmezi în ținuturile de la Apus, căci acolo se află sălașurile copiilor veacului de bronz.

L-am urmat de-a lungul unei păduri de palmieri și de lauri de o întindere uluitoare, care ne-a dus pe un munte înalt unde am văzut niște uriași cu o statură atît de nemăsurată, încît multă vreme ne-am îndoit că ar fi oameni ca cei care se nasc pe pămînt. Observîndu-ne, aceștia au venit spre noi și ne-au întrebat ce putere ne-a adus pînă la ei.

– Dumnezeul tuturor lumilor, le-a răspuns Îngerul.

La auzul acestor cuvinte, ne-au lăsat să trecem.

Am continuat să urcăm încă și mai sus și am descoperit un oraș mare, ale cărui case fuseseră construite toate din lemn aromat, cu acoperișul din bronz, aceste materiale fiind, mi-a spus Îngerul, simboluri ale foloaselor pe

care oamenii acelei epoci le mai trăgeau încă de pe urma bogățiilor naturii. Se mai află aici și o altă incintă, construită din lemn mai prețios, în mijlocul căreia este înălțat un altar care păstrează cuvîntul lui Dumnezeu, dăruit locuitorilor Asiei mult timp înainte de Revelația făcută de Domnul fiilor lui Israel. Este vorba despre o carte sfîntă numită *Marile biruințe ale lui Iehova și oracolele Profetului său*, despre care, cu voia celui Veșnic, Moise a avut fără îndoială știință, așa cum se poate vedea în *Cartea Numerelor*, XXI, versetele 14-15 și versetele 28-30.

Îngerul mi-a făcut semn să înaintez și am fost orbit de o lumină atît de vie încît nu am putut să-i îndur strălucirea. Am fost înconjurat imediat de mai mulți locuitori ai acestui ținut, la ale căror întrebări Îngerul răspundea în locul meu, rugîndu-i să mă lămurească despre farmecele uniunii conjugale, așa cum le înțelegeau ei.

După ce mi-au zugrăvit iubirea așa cum o trăiau ei, locuitorii acelui ținut mi-au dat toate asigurările că prima poruncă a lui Dumnezeu, prima regulă a slujirii lui, de care depind toate celelalte, este, pentru fiecare, să-și îndrepte inima către obiectul pe care providența l-a încărcat cu atracție magnetică anume pentru el, să caute acest obiect pînă îl va găsi, să se alăture de el, să se unească și să se îmbine cu el. În desăvîrșirea acestei uniuni cel Veșnic a

așezat fericirea supremă. În același timp, cel care îmi dădea aceste lămuriri m-a condus într-o grădină unde a cules cîteva ramuri dintr-un arbore, din care curgea un suc aromatic. Acest suc s-a preschimbat în mîinile mele în bronzul cel mai pur care, sub privirile mele, se prefăcea spre margini în aur: aceasta a fost mărturia pe care am luat-o cu mine din Cerul celei de-a treia vîrste.

Nu s-au scurs nici două zile, și Îngerul a venit din nou la mine și mi-a spus:

– Să ne încheiem călătoria!

Călăuzindu-ne pașii către Miazănoapte, în scurt timp ne-am aflat în mijlocul unei păduri adînci ai cărei stejari bătrîni lăsau cu greu să pătrundă lumina soarelui. La dreapta și la stînga mea zăream urși și leoparzi care sporeau taina și înfiorarea mea. Vorbind către Înger pentru a-mi mai potoli frica, acesta mi-a dat de înțeles că fiarele pe care le vedeam nu erau altceva decît înfățișarea exterioară a paznicilor acelui loc și ei nu se deosebeau de noi decît prin preferința pentru simțuri în dauna spiritualității ființei lor. Cei care citesc ce scriu eu aici fără să aibă nici un cîștig sunt asemenea cu urșii, iar cei care se îndoiesc de adevărul spuselor mele sunt ca leoparzii pe care vă asigur că i-am găsit în acele locuri și de a căror ferocitate m-am apărat cu ajutorul Îngerului ce mă călăuzea.

Dincolo de pădure am dat peste niște cîmpuri mărginite cu mărăcini și tufișuri care nu păreau să aștepte decît coasa unui lucrător. Am rătăcit de colo pînă colo, avînd mereu înainte aceleași priveliști. După ce am trecut de mai multe orașe, am intrat în cele din urmă într-unul care mi s-a părut mai impunător. Nu mai vedeam deloc aceeași ordine, aceeași armonie și același bun-gust ca în alte părți : piețe neregulate, clădiri fără nici o formă, monumente fără rost, palate acoperite cu paie și colibe împodobite ca niște palate ! De parcă ar fi fost făcute de un geniu extravagant, cu un spirit ciudat și un gust necioplit. Pășind pe un povîrniș întortocheat și chinuitor, am ajuns la un fel de templu, plin de idoli caraghioși ; la picioarele lor i-am văzut apoi și pe adoratori, ale căror ceremonii și ritualuri exprimau în fel și chip superstiția, rătăcirea și delirul.

– Poți vedea, mi-a spus Îngerul, pînă la ce treaptă s-a degradat omul în timp, îndepărtîndu-se de Adevăr. Păstrînd-o neatinsă, prima vîrstă, vîrsta de aur, a transmis puritatea inițială a omului vîrstei de argint, în care acesta, pierzîndu-și deja spiritualitatea, s-a străduit să și-o recîștige cu ajutorul reprezentărilor și al imaginilor care, fixîndu-i ideile, ar fi putut să-l facă să-și reamintească de virtuțile originare. Spiritul degradîndu-se în continuare, omul din cea de-a treia vîrstă a ajuns să nu mai distingă decît jumătate din Adevăr prin

simbolurile care au devenit pînă la urmă, pentru copiii celei de-a patra vîrste, singurul obiect al unei credințe grosolane. Lipsiți de principiile Adevărului și lăsați în seama neghiobiei simțurilor, aceștia trăiesc astăzi ca niște dobitoace în întunericul ignoranței, întreținînd grozăvia minciunii și iluziile închipuirilor lor.

Spunîndu-mi aceste lucruri, Îngerul m-a condus spre casa unuia dintre principalii locuitori ai orașului, care mi-a mărturisit că, dacă fericirea înseamnă să te unești cu ființa iubită, atunci a înmulți ființele iubite înseamnă a-ți spori fericirea; că gloria bărbatului constă în a-și întinde stăpînirea și puterea asupra inimilor care i se supun; că femeia nu a fost născută decît pentru noi, că ea nu există decît pentru a ne satisface plăcerile. Așadar, adăugă acest locuitor al ciudatei cetăți, devii de două ori mai fericit dacă știi să-ți sporești bucuria sexuală!

M-am aprins de indignare, dar nu am apucat să spun nici un cuvînt, că un fulger brusc a întipărit pe fruntea lui semnul fricii care îi măcina sufletul. Încordîndu-și încă o dată mîndria pentru a încerca să-și acopere rușinea, omul mi-a spus:

– Să nu crezi cumva că este un semn de teamă ceea ce nu este de fapt decît efectul speranței mele și al cinstirii de care mă bucur.

Ne-a fost apoi vestită sosirea unui înțelept al Răsăritului și strălucirea unui fulger i-a

precedat apariția. El ne va lămuri, ne va lumina mințile și ne va deschide ochii asupra adevărului și ori de cîte ori Cerul trăznește și fulgeră deasupra capetelor noastre trebuie să ne înălțăm brațele către el și să-l rugăm să ne dăruiască binefacerile sale.

– Să fugim, mi-a spus Îngerul, smulgîndu-mă din acele locuri. Să ții minte că în clipa cînd decăderea va ajunge să desăvîrșească stricăciunea din inima lor, atunci principiul Adevărului va renaște din chiar propria lui corupție. Dar să nu te înfricoșezi de ceea ce ai văzut. Profetul Daniel a spus despre neamul omenesc că va veni o vreme cînd fierul se va amesteca în zadar cu lutul, așa cum și oamenii s-au destrăbălat risipindu-și sămînța. Îți voi arăta acum ce va urma după aceste veacuri desfrînate. Binecuvîntînd Ființa supremă, te vei pătrunde de duhul Profeților săi.

L-am urmat așadar pe Înger în noi ținuturi, așezate între Miazăzi și Apus, dar mult mai jos decît cele pe care le străbătusem deja. În fața mea s-a deschis priveliștea unor locuri dezgustătoare acoperite cu apă clocită, a unor nesfîrșite mlaștini împuțite și stătute; pe suprafața acestor ape umblau monștri și tîrîtoare ale căror priviri pocite mi-au înfiorat sufletul de groază.

– Fii liniștit, fiule, sunt încă alături de tine, mi-a spus Îngerul. Tot ceea ce vezi acum este reprezentarea pasiunilor omenești. Cîndva, aceste

pasiuni au fost ascunse în inima oamenilor, dar acum cei care locuiesc în aceste ținuturi sunt cuprinși ei înșiși în îmbrățișarea lor. Încă puțin, și vei vedea pînă unde vina, rătăcirea și nebunia au schimonosit în voi chipul divin.

Am înaintat puțin și i-am văzut pe acei smintiți care își aveau capul așezat mai jos de inimă și rărunchii sub picioare; îi puteai lua drept niște oameni neserioși și ticăloși, a căror lenevie nerușinată îi pedepsește uneori pentru supușenia lor copleșindu-i cu dispreț; căci, desfigurîndu-le întreaga făptură, orgoliul îi îndepărtează de orice idee de asemănare cu chipul lor originar.

Am ajuns apoi la un alt oraș din acel ținut, plin și el de toate cususurile: pieţele erau strîmte, străzile strîmbe și întortocheate; la intersecțiile întunecoase și înghesuite se îngrămădeau clădirile cele mai vaste, casele erau la întîmplare cînd înalte, cînd scunde, iar porțile, strîmbe și turtite, erau așezate la colțurile caselor, împotriva oricărui bun-gust și împotriva oricăror reguli de siguranță a clădirilor.

Din curiozitate, am pătruns într-una din aceste locuințe ciudate și am intrat în vorbă prietenește cu stăpînul ei.

– Ca să fii fericit, i-am spus, nu locuiești, desigur, în singurătate, ai o parteneră pentru clipele de răgaz, o soție care să te iubească și care este lucrul cel mai scump al inimii tale.

– Crezi, mi-a răspuns gazda, că fericirea depinde de iubirea unei femei? Crezi că nebunia iubirii se revarsă în zilele noastre spre un singur obiect? Că, înrobiți în cătușele pe care doar obișnuința le face respectabile și în care așa-zisa bună cuviință are grijă să ne strîngă cît mai tare, am pierdut cumva dreptul de a ne aprinde focul dorințelor de la alte făclii decît cele pe care așternutul conjugal le păstrează aprinse? Fii serios, potrivit legii, nu putem avea fiecare acasă decît cîte un singur pat conjugal, dar găsim oriunde, după plac, un culcuș al voluptății și al plăcerii. În acest fel, știm să împăcăm faptul de a avea mai multe femei cu cerința legii, care nu ne îngăduie să avem decît o singură femeie drept soție. Și astfel, spiritul ne pune la dispoziție mijloace de a combate litera legii, care ne-ar ucide cheful și ne-ar nimici fericirea.

Mă pregăteam să-i răspund și să încerc poate să reașez adevărul în drepturile lui, cînd un nou-venit ne-a poftit insistent să ne înfățișăm înaintea unei adunări care se credea îndreptățită să ne întrebe motivele pentru care am venit. Întrucît păreau gata de orice violență, ne-am dus în fața acelei adunări și am declarat că am venit acolo la ei cu gîndul de a vedea cu proprii noștri ochi desfătările iubirii conjugale, pe care le-am socotit întotdeauna drept averea cea mai de preț a omului.

Un murmur de dezaprobare ne-a silit să tăcem și cîțiva dintre ei, luîndu-ne deoparte, ne-au atras atenția asupra primejdiei ce ne paște dacă am continua să ne propovăduim învățătura în fața unor oameni care nu cred în ea.

– Ce înseamnă oare, au adăugat acei trimiși, ce înseamnă vanitatea sau mai degrabă nebunia aceasta a voastră de a pune un atît de mare preț pe niște legături care nu sunt altceva decît o formă de sclavie, a cărei monotonie plictisitoare ne-ar duce mai devreme sau mai tîrziu la lîncezeală și dulcegărie?

– Suflete necurate ce sunteți! am strigat cu groază. Rămîneți în desfrîul vostru și să vă putrezească inimile în el!

Cuvintele mele le-au stîrnit furia și mă temeam că le voi cădea victimă, dar din pămînt au ieșit niște monștri cu fel de fel de înfățișări, care fuseseră trimiși să-i împrăștie și care s-au pierdut pe urmele lor în largul mlaștinei de pucioasă și de smoală, spre hăurile dinspre Apus.

Capitolul al V-lea

Despre adevăratul izvor al iubirii conjugale

Legăturile perfecte dintre iubirea conjugală, Bine și Adevăr dovedesc principiul și originea iubirii. În ordinea divină a Creației, corespondența între iubire și celelalte două principii determină natura relațiilor dintre ele. Întrucît nu este cu putință să existe ceva bun care să nu fie și adevărat, la fel cum nu este cu putință să existe ceva adevărat care să nu fie și bun, trebuie să conchidem că uniunea tuturor ființelor constituie desăvîrșirea și deci fericirea lor.

Venerăm taina marelui Creator al naturii care, inventînd cele două sexe și deosebind astfel între ele ființele, a voit să le readucă pe toate în sînul unității, făcînd din această unitate centrul tuturor comorilor și al binefacerilor sale. Iubirea pentru sexul celălalt este așadar sădită în inima omului asemenea unei semințe prețioase, zăvorîte în sînul materiei, așa încît, fecundată prin legătura conjugală, iubirea pregătește uniunea care ne va aduce într-o zi fericirea. Esența Divinității nu este altceva decît înțelepciune și iubire. Iubirea și înțelepciunea, aceste două mari principii, se află în

toate lucrările ieșite din mîinile sale, începînd de la îngeri și pînă la ultimul viermișor.

Printr-un fel de emanație neîntreruptă, printr-o îmbinare și o uniune a acestor trei principii, ne naștem cu dorința de a ne uni, ne trăim viața pentru a ne uni și, printr-o stratagemă care este privilegiul condiției noastre umane care nu suportă neantul, chiar și dincolo de mormînt dorim să ne reîntîlnim cu obiectul iubirii, cu care am fost uniți în timpul vieții pămîntești.

Pentru a face ca aceste adevăruri să fie mai limpezi și mai ușor de înțeles, voi relata din nou viziunea pe care am avut-o.

Într-o dimineață, cînd aurora abia risipea întunericul unei nopți liniștite, am văzut cum din nori au coborît patru îngeri, trimiși să stea de vorbă cu înțelepții lumii despre izvorul iubirii conjugale, despre farmecele și puterea ei. Încă nu îmi revenisem din uimire, cînd am văzut toate națiunile Europei adunate în jurul unui altar. Pe altar se aflau o ramură de palmier și un fel de cunună împodobită cu pietre prețioase, amîndouă destinate să fie premiu pentru cel care se va apropia cel mai mult de adevăr.

Unii erau de părere că Adevărul se află în necesitatea de a păstra ordinea sau de a avea grijă de educația copiilor; alții credeau a-l găsi în chibzuința celui care, prevăzîndu-și viitoarea stare de senilitate, s-ar încredința unei soții iubitoare, o adevărată ușurare la bătrînețe.

Alții, în sfîrșit, susțineau că urmările dezastruoase ale dezmățului i-au făcut pe oameni prudenți, învățîndu-i să se pună la adăpost și să-și ia alături, fixîndu-l prin legături de nezdruncinat, un obiect unic, în stare să stăvilească nestatornicia naturală a inimii lor. Mai erau și alții, care spuneau cam aceleași lucruri, dar nimeni nu se apropia de Adevăr.

În acel moment, un african pe care nu-l observase nimeni pînă atunci, a venit în față și le-a spus:

– O, voi, care sunteți creștini, voi, care vă făliți cu luminile voastre și care ne reproșați în fiecare zi ceea ce voi numiți josnicia moravurilor noastre, voi, cărora vă este silă să ne priviți ca pe niște semeni ai voștri fiindcă ne mîndrim cu faptul că nu vă semănăm, cum oare, nu se găsește printre voi nimeni în stare să rezolve problema care a fost propusă? Voi încerca atunci eu să aflu un răspuns, în sinceritatea spiritului meu și în ignoranța inimii mele. Îngăduiți-mi să vorbesc și să spun adevărul, fiindcă văd că luminile voastre sunt doar niște aparențe, cunoștințele voastre sunt niște himere, iar înțelepciunea voastră o nebunie. Învățați deci să renunțați la deșertăciunea ideilor voastre.

Iubirea conjugală, a spus negrul în continuare, reprezintă perfecțiunea dorinței înnăscute în inima tuturor ființelor care respiră, iar izvorul ei cel dintîi se află în gîndul

Creatorului, care a așezat în sufletul nostru un sîmbure suprafiresc, ce se dezvoltă în noi o dată cu timpul. Nu căutați deci sursa iubirii în raționamentele, nici în simțurile voastre, ci în părticica cea mai subtilă a spiritului vostru, cea care vă însuflețește și care, atît la voi, cît și la îngeri, este o emanație pură a Alcătuitorului substanței voastre și o suflare a Divinității.

Din Cer se auzi atunci un glas care îl declară cîștigător pe african, dăruindu-i ramura de palmier ca semn al victoriei. Fără alte cunoștințe, fără altă lumină în afară de reflecțiile propriei capacități de înțelegere, africanul a răspîndit cel mai mult adevăr asupra măreției acestei taine.

Pe cînd spiritul meu se adîncea în înțelepciune în acest chip, în orizontul pur al inteligențelor, Providența, care mă alesese, fără îndoială, și mă destinase să aduc mai multă știință fraților mei, mi-a îngăduit în continuare să fiu de față la alte înfruntări și la alte discuții.

Altă dată am văzut desfășurîndu-se înaintea mea misterul asemănării omului cu Dumnezeu, înțelegînd prin mijlocirea viziunilor că, dacă în Cartea Sfîntă scrie că Dumnezeu ne-a creat după chipul său, aceasta înseamnă că noi, oamenii, ascundem în noi o parte din cele două principii ale esenței sale, cu alte cuvinte capacitatea de a ne orienta înțelegerea către

înțelepciune și înclinația naturală pe care o avem spre iubire. Acest fapt trebuie să reducă la tăcere toate speculațiile și raționamentele celor care, luînd în discuție avantajele omului asupra celorlalte ființe vii, nu au fost în stare să înțeleagă că, dăruindu-ne lumina înțelegerii pentru a ne controla și dezvolta treptat propriile idei, Cerul a făcut pentru noi mult mai mult decît pentru celelalte animale, care par să se nască cu idei deja formate; este de netăgăduit că, la animale, totul, de la nevoi și pînă la plăcere, se desfășoară în afara voinței lor, potrivit unor ritmuri ale naturii.

Am fost altă dată martor la o dispută cu privire la arborele vieții pe care îl purtăm toți deopotrivă în inima noastră și care rodește fie binele, fie răul, după cum vanitatea înfruntă sau ignoră înțelepciunea sau, dimpotrivă, înțelepciunea învinge în noi orgoliul și hrănește focul iubirii, pentru a spori ea însăși, a dăinui și a se regenera prin principiul iubirii. Unul din marile adevăruri este acela că inocența ar domni încă pe pămînt dacă molima corupției nu s-ar fi răspîndit și nu ar fi atins pînă și acest principiu al iubirii, așa încît omul să ajungă să confunde din trufie trăirile primordiale pe care Dumnezeu i le-a insuflat în inimă cu dorințele desfrînate, cu aceste înclinații vinovate și nelegiuite, cu aceste impulsuri impure și adulterine care îl fac să uite în

fiecare zi căile iubirii neprihănite pentru a urma, în rătăcirea lor, căile desfrîului.

La terminarea acestor dezbateri, mă gîndeam să mă întorc pe pămînt cînd, apropiindu-se de mine, un Înger mi-a propus să-l urmez într-un alt loc, unde primeau primele lecții de înțelepciune cei care, după ce părăsiseră viața, au fost socotiți demni să ia parte la ele. După ce am mers o vreme, am descoperit cîteva coline despărțite între ele de cîmpuri roditoare, a căror nesfîrșită diversitate înfățișa privirilor cea mai încîntătoare priveliște. Pe fiecare dintre aceste coline se aflau orașe care, prin simplitatea alcătuirii lor, adăugau noi farmece peisajului.

Observînd rîvna și graba cu care m-am îndreptat spre prima colină, Îngerul m-a făcut să înțeleg că acolo era locuința vechilor înțelepți ai Greciei. Păstrîndu-și și în acest cer aceeași dorință de a afla cît mai multe, ei își desăvîrșeau cunoștințele meditînd și contemplînd. Îngerul mi-a spus numele mai multora dintre ei, precum Pitagora, Socrate, Aristip și Xenofon. Pentru a nu li se întrerupe exercițiile și a nu li se tulbura tihna, fiecare incintă nu aduna la un loc decît pe discipolii unui singur învățător. M-am convins de acest fapt cînd, întrebînd dacă îi pot vedea pe Aristotel și pe Platon, Îngerul mi-a răspuns că ei se află sub un alt Cer, întrucît cine se adîncise cîndva în cercetarea omului moral nu putea să se întîl-

nească cu altcineva care nu urmărise același traiect în meditațiile, părerile și ideile sale.

La un moment dat, atenția ne-a fost atrasă de o aprigă întrecere de alergare, într-un loc în care se părea că se adună mulțimea. Ne-am îndreptat și noi pașii într-acolo și ne-am dat seama că ne aflăm în fața Liceului, spațiul atenian care a adăpostit odinioară prima școală de gîndire, primul leagăn al filosofiei. În același timp cu noi, au sosit acolo două persoane tocmai eliberate de rămășițele lor pămîntești. Toată lumea se înghesuia să-și satisfacă curiozitatea, întrebîndu-i pe nou-veniți ce mai este nou pe pămînt.

– Ceva ce poate voi nu ați văzut niciodată, le-au răspuns aceștia. Au fost descoperiți oameni care seamănă cu animalele și animale care seamănă cu oamenii.

– Și ce explicații au dat filosofii voștri acestor ciudățenii atît de rare? întrebară în continuare înțelepții grecilor.

– Unii, își continuară cuvîntarea nou-veniții, susțin că nu este nimic de mirare să constatăm că un om lipsit de educație se găsește sub treapta animalelor și chiar cu mult sub nivelul celui mai neînsemnat dintre acestea, de vreme ce ignoranța face parte din natura primară a omului; și aceasta cu atît mai mult cu cît animalele au dat dovadă de o anumită inteligență chiar înainte ca omul să-și dea la iveală propria inteligență.

Alții afirmă că, fie și deosebindu-se uneori de animale prin faptele sale, omul se aseamănă totuși cu animalele în privința capacității de a acționa. Întrucît și oamenii, și animalele participă deopotrivă la o inteligență comună, răspîndită în tot universul, împrejurările și situațiile diferite în care se dezvoltă diferitele ființe fac să existe totuși diferite trepte de desăvîrșire. Puiul de căprioară născut într-un palat nu se aseamănă aproape deloc cu puiul de căprioară născut într-un tufiș. La fel se petrec lucrurile și cu omul care, depinzînd și el de obiectele care-l înconjoară, își pierde sau își păstrează sălbăticia constitutivă a făpturii sale, pe care o are în comun cu animalele, alături de iminența morții și a dispariției, în ciuda falsei idei, izvorîtă din orgoliu, cum că ar exista o nouă viață, după moarte, datorată caracterului spiritual al sufletului uman.

Mai susțin acești filosofi că religia, ca și legile, nu sunt altceva decît niște secrete politice de care cel mai puternic se folosește pentru a-l subjuga pe cel mai slab. Probabil că, dacă am putea coborî în mijlocul micilor republici ale insectelor, pe care le disprețuim atîta, am găsi acolo mai multă ordine și mai multă înțelepciune decît printre noi, oamenii.

– O, cît de mare a ajuns nebunia oamenilor în timpul scurs de la moartea noastră! au exclamat înțelepții greci. Dacă ar fi să-i judecăm după neghiobia și sminteala lor, diferența

între ei și animale a devenit astăzi insesizabilă! Pentru că au stricat roadele iubirii pure, pentru că spiritul lor s-a depărtat de înțelepciune, iar în interiorul lor delirul a luat locul rațiunii! Otrava s-a înmulțit de la o epocă la alta; întunericul minciunii a devenit acum astrul cel mai strălucitor al inimii lor; ochii lor, putînd cu greu suporta fie chiar și lumina slabă a Apusului, nu mai sunt în stare să îndure flăcările arzătoare de la Miazăzi. În hăurile ateismului în care s-au prăbușit și în întunericul de nepătruns care îi înconjoară, este oare de mirare că lumina Adevărului nu mai ajunge pînă la ei?

– Vai, reluară cuvîntul nou-veniții, de-am putea să ne întoarcem pe pămînt pentru a-i lămuri pe frații noștri! Le-am îndrepta pașii, i-am readuce pe drumurile iubirii adevărate și își vor regăsi, fără îndoială, nevinovăția inițială.

M-am hotărît să revin pe pămînt, dar pașii mi-au fost opriți de niște cîntări a căror armonie îmi pătrundea pînă în suflet; m-am întors înapoi ca să ascult mai îndeaproape acele sunete încîntătoare care mă atrăgeau cu forța extazului. Am presupus imediat că aceste cîntări armonioase puteau veni dinspre acel Cer fericit unde văzusem de atîtea ori cum soți îndrăgostiți cîntau împreună în beția desfătării, a fericirii și a iubirii lor. M-am îndreptat în grabă spre acel loc al cărui cuprins,

scăldat într-o ploaie de aur căzînd ca roua dimineața, răspîndea mireasma florilor de primăvară.

Neîndrăznind să înaintez singur, am căutat pe cineva să-mi îndrume pașii șovăielnici pe aceste cărări ciudate și iată că l-am regăsit pe Îngerul meu.

– Fiule, mi-a spus el, ai învățat deja să apreciezi prețul iubirii conjugale. Vino acum să înveți să-i apreciezi deliciile. Ploaia de aur pe care o vezi udă o incintă sacră, în mijlocul căreia se află locuința a trei perechi de îndrăgostiți care trăiesc în paradisul fericirii, deoarece au găsit desăvîrșirea iubirii lor.

Am înaintat. Am observat trei temple înconjurate de coloane din lemn de cedru, a căror arhitectură simplă, dar maiestuoasă părea să nu fi ținut seama de regulile de frumusețe ale artei. Unul dintre fericiții locuitori ai templului ne-a ieșit în întîmpinare. Îngerul meu i-a cerut, în numele meu, îngăduința de a sta de vorbă cu soția lui. Fiindcă, a adăugat Îngerul vorbind despre mine, Dumnezeu, care i-a îngăduit să pășească peste barierele Cerului, i-a purificat deja inima. Bărbatul a dispărut pentru cîteva clipe, revenind apoi însoțit de colocatarii săi și de neprihănitele lor soții.

S-au oprit puțin mai de-o parte, parcă pentru a-mi da răgaz să le contemplu după plac farmecele. Privirile mele se întîlneau mereu cu ale lor și nu m-am putut stăpîni să

le întreb la ce se gîndeau privindu-mă cu atîta atenție.

– Ne străduim, mi-au răspuns ele, să pătrundem în sufletul tău; întrucît am regăsit neprihănirea iubirii noastre reflectată în bună-cuviința privirilor tale, nu ne temem să rămînem alături de tine.

– O, fericite femei, le-am răspuns, dezvăluiți-mi taina fericirii voastre!

Imediat, una dintre cele trei femei mi-a spus:

– Ascultă taina noastră, dar fii chibzuit, păstreaz-o pentru tine și nu o răspîndi. Cerul ne-a dăruit înțelepciunea, așezînd-o în inimile noastre, ca să ne învețe să căutăm iubirea în inimile soților noștri. Înțelepciunea a domolit dorințele care hrănesc iubirea, sporind încrederea și rîvna care o întăresc. Din înțelepciune se nasc toate mișcările sufletești, toate trăirile și toate revărsările de gingășie care determină preferințele, tendințele și înclinațiile noastre.

Spunînd acestea, femeia părea să-și reproșeze că a mers prea departe cu lămuririle, dîndu-mi prea multe amănunte.

Observînd însă o porumbiță care plutea deasupra capului său, femeia își recăpătă liniștea și continuă cu aceste cuvinte:

– Bărbații au cinci simțuri ca și noi, femeile, însă noi mai avem și un al șaselea simț, pe care bărbații nu îl au. Acest al șaselea simț este izvorul curat al tuturor comorilor, al tuturor bunătăților. El este cel care aduce flacăra

în inima soților noștri, cu ajutorul privirilor noastre aprinse și al sărutărilor noastre înfocate. Din acest simț izvorăsc șuvoaiele voluptății cu care le îmbătăm inimile în genunea extazului și a plăcerii. Prin el...

Dar porumbița de deasupra capului ei a dispărut, iar femeia care îmi dădea explicații a încetat să mai vorbească.

– A venit clipa să tăcem ! au reluat discuția bărbații. Cunoști acum o parte din secretele iubirii conjugale, trage toate foloasele din această învățătură.

În curînd ne-am despărțit și m-am întors pe pămînt.

Capitolul al VI-lea

Despre unirea sufletelor și despre prefacerea stării lor

Dacă nu încape nici o îndoială că, atunci cînd ne-a plăsmuit, planul inițial al Creatorului a fost să sădească în noi tendința de a ne uni, nu este mai puțin adevărat că această uniune trebuie să privească deopotrivă și sufletele noastre. De aici rezultă că putem afirma în deplină siguranță că înclinarea noastră spre a ne dori și a ne căuta unul pe altul există în mod fundamental în voința femeii, precum și în capacitatea de înțelegere a bărbatului. Această vocație a voinței este constantă la femeie și, adesea, nestatornică la bărbat; căci bărbatul, născut să se preocupe de atît de multe lucruri, simte foarte des în inima lui alte chemări, care îl abat de la cea dintîi iubire și îl fac să o uite. Tendința spre uniune ocupă totuși partea cea mai nobilă din noi, iar forța principiului său este atît de mare încît, supraviețuind corpului nostru pămîntesc, sporește și crește fără încetare pe toată durata ființei noastre spirituale.

Deși aceste tendințe, aceste înclinații spre uniune sunt aceleași atît la bărbat, cît și la

femeie, ele se deosebesc în ceea ce privește forma lor. Astfel, observăm cum pasiunea bărbatului crește brusc, pînă atinge violența unor emoții puternice sau obrăznicia unui curaj fără limite, pe cînd pasiunea femeii se ascunde cu sfială sub vălul pudorii și respinge cu grație și cu stăpînire de sine mîngîierile pe care totuși le-a dorit. Prin asemenea mici viclenii nevinovate și îngăduite soția își înflăcărează și își înrobește soțul; prin astfel de șiretenii femeia își întărește slabele puteri naturale, sporindu-și forța. Deschizîndu-și pînă la urmă inima spre iubire, cei doi soți ajung împreună la starea de uniune, de liniște, înțelegere și pace care le aduce fericirea pe pămînt și beatitudinea supremă în Cer, cînd își sfîrșesc viața pămîntească.

Natura ființelor omenești a contribuit și ea la întărirea acestui principiu, dăruind materiei din care sunt alcătuite un fluid ale cărui efuziuni hrănesc și adapă neîncetat simpatia reciprocă între cele două sexe, cînd își plac unul celuilalt. Pe de altă parte, scurgerea acestui fluid spre făptura care îl produce, printr-un fel de reacție împotriva propriei surse, dă naștere la ură, dezgust și antipatie.

Poate că în diferitele trepte ale acestei emanații trebuie să căutăm motivul îndepărtării nepremeditate de obiectul iubirii unice sau al atracției involuntare care ne face să îndrăgim unele ființe pe care nu le cunoaștem sau,

dimpotrivă, să le urîm și să le disprețuim fără să le fi cunoscut. Printr-un fel de comodă coborîre a respirației în plămîni, din plămîni în inimă și din inimă în sînge ajungem poate să ne dăm seama de minunatul efect al emanației acelui fluid care poartă în toate părțile, ca într-un vas comunicant și printr-o mișcare continuă și constantă, particule desprinse din esența noastră, după cum și noi primim deopotrivă particule din esența celuilalt.

În aceste adevăruri credeam pînă într-o zi, cînd moartea i-a răpit în același timp pe un preot, pe un filosof și pe un politician. Mi-am pus atunci în gînd să văd cu ochii mei de ce fel de primire au avut ei parte în lumea spiritelor.

În clipa cînd am ajuns în Cer, ei tocmai erau întrebați despre noutățile de pe pămînt.

– Se petrec pe pămînt, răspundeau ei, lucruri atît de neobișnuite, atît de extraordinare, încît spiritul omului nu poate nici să le conceapă, nici să le înțeleagă, nici să le creadă.

Un înțelept din lumea spiritelor a ridicat glasul și le-a spus:

– Am primit înțelepciunea din Cer, sunt în dialog cu îngerii, am străbătut lăcașurile tuturor inteligențelor și toate diferitele sfere ale spiritelor. Fiecare dintre noi, într-o stare infinit mai desăvîrșită, își va regăsi în aceste sfere existența sa din începuturi. Ne vom păstra aici pînă și nevoile noastre omenești, doar pentru a retrăi plăcerea de a ni le

împlini. Natura însăși va da naștere din nou frumuseților ei.

Vom revedea în această lume locuri, munți și cîmpii; artele frumoase vor contribui și ele la înfrumusețarea vieții veșnice; vom regăsi aici cetăți, monumente și palate, aurul, argintul și pietrele prețioase vor fi din belșug. Într-un cuvînt, lumea sferelor nu este altceva decît o reprezentare de mari dimensiuni a lumii noastre sau, mai degrabă, lumea noastră pămînteană nu este decît o palidă imitație a celeilalte lumi. Acum, că nu mai aveți nici o îndoială, și-a continuat înțeleptul discursul, ca să cîntărim mai bine gradul de nebunie la care au ajuns oamenii, spuneți-ne ce gîndesc ei despre aceste lucruri.

Preotul a luat cuvîntul și a mărturisit că, asemenea tuturor celor din tagma sa, a privit acest orizont miraculos drept un efect natural născut într-o minte înfierbîntată, care se convinge singură cu ușurință de adevărul tuturor fanteziilor care se nasc în imaginația sa. De altfel, fie chiar și ideea Judecății de pe urmă, înaintea căreia, potrivit părerii generale, sufletul ar trebui să se înfățișeze fără trup, ar fi fost ea singură de ajuns să îi pună pe gînduri pe oameni și să-i facă să renunțe la aceste închipuiri. Totuși, atît de mare este puterea unei erori larg răspîndite, încît adesea cu greu o poate dezrădăcina din mintea oamenilor evidența însăși.

La fel ca și teologul, politicianul a mărturisit că nici el nu a crezut nimic din aceste miracole, dar că neîncrederea și prudența lui s-au întemeiat pe motive diferite, căci el nu a privit ceea ce se propovăduia despre cealaltă lume decît ca pe un mijloc de care cei mai abili s-au folosit pentru a-și subordona semenii prin teamă și naivitate. Acum însă el își recunoaște eroarea și deplînge orbirea omenească.

Filosoful a luat și el cuvîntul spunînd:

– Am scotocit prin toate izvoarele Antichității, am studiat, am meditat și am cercetat toate sistemele de gîndire, dar nu am găsit niciodată adevărul. De aceea am ajuns să mă îndoiesc de orice. Nu am afirmat cu tărie nimic, dar nici nu am respins ceva. Am pus mai presus îndoiala decît amorul propriu. Pot să spun că, cel puțin, am luptat împotriva orgoliului meu mărturisindu-mi neajunsurile și neputința, iar ori de cîte ori nu am fost sigur ce este adevărat și ce este fals am preferat să mor în lipsa mea de certitudine.

– Dar de ce, i-au întrebat pe nou-veniți spiritele locului, de ce nu v-ați adresat, în sfera îngustă a inimilor voastre, propriilor voastre dorințe! Ați fi constatat o mare disproporție între mărimea acestor dorințe și neputința de a vi le satisface în lumea voastră, fapt care v-ar fi dovedit cu ușurință necesitatea lumii noastre; ați fi recunoscut singuri principiul imensității dorințelor în cadrul nevoii primor-

diale de a iubi și de a fi iubit; ați fi înțeles că explicația golului din sufletul vostru se află în iubirea cerească și în cuvintele înțeleptului trimis să vă lumineze. Dar pentru aceasta, în loc să fi socotit învățăturile lui niște simple viziuni, dezvăluirile și recomandările lui niște vise ciudate și niște himere, ar fi trebuit să căutați în ele, să descoperiți și să înțelegeți adevărul.

În acel moment, o coloană de foc a apărut dintr-o dată spre Răsărit; mi-am îndreptat pașii spre locul în care am văzut-o ivindu-se și am ajuns într-un loc încîntător numit Adramandon sau Grădina Logodnicilor. Am văzut acolo cum o pereche fericită săvîrșea, în inocența extazului, sărbătoarea inimilor și uniunea sufletelor lor.

Din tot ceea ce am văzut, am rămas cu convingerea că, în spațiul nedefinit al curgerii timpului, viața omului nu este altceva decît o continuă migrație. Așa cum o vedem, începînd cu copilăria, care se pierde în adolescență, la fel cum adolescența se varsă în vîrsta pubertății, aceasta în cea a virilității, iar virilitatea, în sfîrșit, în vîrsta bătrîneții, viața noastră se prezintă mereu ca un fel de schimbare progresivă, caracterizată printr-o tendință irepresibilă către o treaptă de perfecțiune superioară.

La fel cum un arbore, începînd cu prima clipă cînd sămînța din care a ieșit a fost fecundată, nu ființează nici un moment fără să treacă

prin schimbarea unei noi epoci de vegetație, tot așa și omul exterior se schimbă în fiecare clipă a vieții sale, pînă în momentul destrămării finale; omul interior își continuă însă înaintarea progresivă la infinit, în eternitatea timpurilor, pentru a ajunge, atît cît îi este cu putință, la treptele superioare ale desăvîrșirilor succesive. Căci, după cum iubirea nu are hotare, la fel cunoașterea, înțelegerea și înțelepciunea nu au sfîrșit.

Am mai aflat atunci că această înlănțuire de schimbări succesive nu este aceeași la ambele sexe. În timp ce bărbatul caută lumina, femeia, dimpotrivă, nu caută decît căldura. Atrași fiecare în parte către același centru, coexistența lor începe cu momentul cînd, după ce au parcurs amîndoi cercurile diferite ale schimbărilor progresive specifice sexului, ajung în cele din urmă în acel centru comun în care legăturile perfecte ale iubirii conjugale statornicesc pentru totdeauna fericirea lor. În acel moment, bărbatul devenind mai viril, iar obiectul dorințelor sale mai arzător și mai atrăgător, amîndoi își află în acest punct al uniunii împlinirea tuturor dorințelor și izvorul tuturor bogățiilor.

Cîtva timp mai tîrziu, m-am regăsit în aceeași lume a spiritelor, într-un moment cînd niște ființe recent eliberate din lanțurile nenorocirilor omenești erau întrebate ce anume le uimește mai tare în acest spațiu nou al spiritelor.

– Cel mai mult ne mirăm, au răspuns acești nou-veniți, că nu aflăm aici odihna veșnică pe care am sperat-o și că, dimpotrivă, ne întîmpină alte cunoștințe de dobîndit și alte datorii de împlinit. Ne uimește mai ales faptul de a regăsi aici, dar într-o stare atît de diferită de a noastră, aceeași obligație de a acționa neîntrerupt pentru dobîndirea fericirii.

– Cum ar fi fost, le-a răspuns unul dintre înțelepții care conduceau întrunirea, cum ar fi fost dacă fericirea la care vă așteptați ar fi constat dintr-o odihnă veșnică și din răgazul fără nici un gust al unei serbede lenevii? Cît de mare este nestatornicia spiritului omenesc! Ce om ar fi vrut realmente să-i fie destinată o asemenea apatie perpetuă? Ce om ar fi acceptat să-și petreacă atît de prostește o viață fără mișcare, fără zbucium și fără nici o preocupare? Cine nu știe că plictiseala revarsă dezgust asupra celor mai senine zile și că plictiseala se naște din lipsă de ocupație și din lenevie? O astfel de imagine v-ați format deci despre Cerul vostru! Aceasta este așadar înspăimîntătoarea imagine cu care ați înlocuit ideea reală pe care v-ați fi putut-o face voi înșivă, discutînd între voi, comparînd lucrurile și trăgînd consecințele propriilor voastre raționamente. Acum puteți să recunoașteți că pentru spirit nu există odihnă, deoarece prin natura sa spiritul nu a fost creat pentru odihnă. Spiritul poartă în el o tendință spre mișcare

și spre acțiune de care nu se poate lipsi; de aceea, în această nouă lume regăsiți aceleași exerciții spirituale și aproape aceleași îndeletniciri ca și în lumea voastră, doar că pe o treaptă superioară de desăvîrșire.

Pe pămînt, înțelepții caută adevărul fără să-l găsească, pentru că la tot pasul ei cad în eroare și pentru că peste tot corupția a lăsat în urma ei minciuna. În ce ne privește însă, cu toate că nu fără efort ajungem să cunoaștem adevărul, flacăra lui subtilă ne atrage treptat spre vatra lui, potrivit dorinței pe care o avem fiecare de a ajunge la el și potrivit gradului de înfocare cu care îl dorim. Din acest motiv, veți remarca printre noi spirite care vă vor părea că au naivitatea unor copii, după cum veți găsi și spirite care vădesc, ca să mă exprim printr-o comparație foarte cuprinzătoare, înțelepciunea și experiența unor bătrîni. Aceste diferențe au impus între noi deosebirea dintre cel care poruncește și cel care se supune, ca și cea dintre cel care dă lecții și cel care ascultă.

Dar, ca să nu rămîneți cu dorințele neîmplinite, veniți, urmați-mă într-una din cetățile noastre, ca să vă convingeți singuri de adevărul spuselor mele.

Mi-a fost îngăduit și mie să îi însoțesc și am putut să observ marea mirare a nou-veniților cînd înțeleptul care îi îndruma i-a poftit să intre într-o bibliotecă imensă; fiecare despărțitură a imensului spațiu anunța, prin etichete

bogat împodobite, atributele diferitelor științe și arte frumoase, ale diferitelor opere care se aflau depozitate acolo.

De această dată, nou-veniții nu s-au mai putut stăpîni să scoată sunete de uimire și de admirație.

– Vai, au exclamat ei într-un consens deplin, noua noastră viață este un nou vis! Cum de-a fost cu putință ca lumea voastră, pe care ne-am imaginat-o întotdeauna ca fiind lipsită de orice materie, să ne ofere un peisaj atît de variat!

– Îmi dau seama încă o dată, reluă înțeleptul, că, în imaginea pe care v-ați format-o despre lumea spirituală, nu ați fost în stare să o concepeți decît ca pe un spațiu nedefinit, care nu putea cuprinde decît vidul și, în consecință, inexistența oricăror corpuri posibile; dar, dacă ați fi analizat temeinic posibilitatea existenței tuturor ființelor, ați fi făcut distincție între corpurile materiale, cum sunt indivizii pe pămînt, și corpurile substanțiale, așa cum ați devenit voi de cînd vă aflați printre noi. Corpurile din prima categorie sunt alcătuite din elemente ale globului pămîntesc, celelalte din materia subtilă a sferelor noastre cerești.

Aici trebuie căutată deosebirea esențială între constituția oamenilor și a noastră, ca ființe spirituale. Aveți deci de ce să vă mirați! Vă stă acum la îndemînă să profitați de tot ceea ce ați aflat. Voi aveți acum a decide care va fi calea pe care o veți alege spre a ajunge

la Binele suprem. Dar să țineți seama că pentru a ajunge la suprema fericire nu există decît o singură cale: este calea trecînd prin legăturile iubirii, singurele care, înflăcărîndu-vă inimile, vă pot cuprinde în îmbrățișarea lor.

Nou-veniții au fost înconjurați apoi de niște fecioare care cîntau imnuri de preamărire celui Veșnic și se străduiau să-i ajute și pe ei să li se alăture și să se pună în acord ei înșiși cu armonia acelor imnuri.

Frămîntat neîncetat de dorința de a cunoaște încă și mai în profunzime tainele iubirii cerești, mi-am pus în gînd să mă întorc din nou în incinta sacră unde Îngerul meu îmi spusese că ploaia de aur pe care o vedeam căzînd era roua sufletelor logodnicilor norocoși care trăiau sub acel Cer. Am ajuns acolo, am fost recunoscut și am avut parte de aceeași primire. Simțindu-mă încurajat de împrejurări atît de prielnice, prima mea grijă a fost aceea de a mă interesa de porumbița care o făcea pe fecioară să vorbească prin prezența ei sau să tacă atunci cînd se depărta.

Fecioara care data trecută se temuse să îmi spună prea multe mi-a răspuns surîzînd că în chiar acea zi porumbița plutise pe deasupra capului său și-i prevestise întoarcerea mea.

– În acest caz, i-am spus, îmi vei dezvălui și restul secretelor iubirii conjugale.

– Nu, mi-a răspuns fecioara, nu ți le voi dezvălui, căci ele sunt mai presus de puterea

ta de înțelegere. Te vei bucura de noi prin ceea ce ai mai bun, iar noi ne vom bucura de tine prin ceea ce avem noi mai bun.

În clipa aceea, porumbița a sosit pe neașteptate. Eu am tresărit de bucurie, iar fecioara a continuat:

– Cerul a pus în inimile noastre gingășie pentru a-ți alina dorințele și supușenie pentru a-ți face pe plac!

Porumbița a bătut din aripi, a scos un suspin ușor și și-a luat zborul. Pentru o clipă, fecioara a păstrat tăcere; apoi, adresîndu-se însoțitoarelor ei, le-a spus:

– Suntem iubite de soții noștri, iar la urma urmelor ce importanță mai are dacă dăruim și altora secretul de a se face iubiți?

Capitolul al VII-lea

Despre universaliile iubirii conjugale

Dacă am vrea să adîncim dezbaterea și să discutăm despre iubirea conjugală în toată complexitatea ei, dacă am vrea să ne oprim pe rînd și să o luăm în considerare în toate conexiunile și sub toate diversele ei aspecte, ar trebui să nu mai punem capăt niciodată acestei lucrări; căci, oricît de multe lucruri am putea spune, nu vom ajunge niciodată să afirmăm că am spus totul. Nu am deci pretenția că mă voi ocupa aici decît de principiile generale, din studiul și examinarea cărora cei care vor citi această carte vor putea trage singuri cu ușurință toate concluziile.

Trebuie deci știut mai întîi că fiecărei specii de iubire îi corespunde un anumit simț, după cum fiecăruia dintre simțurile noastre îi corespunde un anumit fel de iubire care îi este propriu.

Vederea este simțul prin care iubirea percepe suprafețele pentru plăcerea de a admira, iar bucuria acestui tip de iubire este dată de ordine, de simetrie și de frumusețe.

Auzul este simțul prin care iubirea percepe sunetele pentru plăcerea de a asculta, iar bucuria acestui tip de iubire se află în melodicitatea acordurilor muzicale și în farmecele armoniei.

Mirosul este simțul prin care iubirea caută în elementele aerului raporturile care o pot satisface, iar mulțumirea ei se află în împrăștierea de miresme plăcute și în delicatețea parfumurilor.

Gustul este simțul prin care iubirea veghează la menținerea vieții noastre, punînd în acord mijloacele care o desfată cu cele care o conservă; satisfacția acestui tip de iubire se află în banchete, în finețea mîncărurilor și în alegerea hranei.

Pipăitul este simțul propriu al acelui tip de iubire care caută să distingă în diferitele obiecte neajunsurile fiecăruia sau raporturile lor cu celelalte obiecte, pentru a le respinge sau pentru a și le însuși, iar satisfacția ei, în acest caz infinit superioară tuturor celorlalte, consistă în senzațiile delicioase, în înfiorarea care produce în toate părticelele corpului nostru un sentiment de intensă plăcere; aceste senzații, filtrate prin țesătura subtilă de legături nervoase în care Creatorul a învelit suprafața organelor noastre, devenite prin acest fapt încă și mai subtile, pătrund pînă în adîncul sufletului nostru. Prin capacitatea sa de a prelua cu acuitate tot ce-i vine din partea

simțurilor, sufletul își impune puterea, își subordonează toate celelalte senzații și determină în cîteva clipe convulsiunile naturii și frisoanele plăcerii.

Acesta este tabloul simțurilor în iubirea conjugală, tablou a cărui completare și înfrumusețare o las pe seama îndrăgostiților. Așa se prezintă corespondența dintre înclinațiile și dorințele noastre și simțurile care le sunt proprii. În sfîrșit, acesta este singurul astru călăuzitor care ne poate conduce către Adevăr și către cunoașterea de noi înșine, ajutîndu-ne să urcăm pînă la izvorul prim al pasiunilor noastre. Iubirea conjugală este Binele suprem în asemenea măsură încît suntem siliți să-i recunoaștem superioritatea pînă și în rugăciunile pe care le adresăm Divinității pentru ca durata ei să fie cît mai lungă.

Există oare vreo stare pe pămînt pe care fericirea iubirii să nu o întrecă în intensitate?

Regii înșiși, se bucură ei oare cu adevărat de satisfacțiile regalității? Sclavi încă din leagăn ai unor ceremonialuri trufașe, cărora vanitatea le înalță măreția la dimensiunile unui adevărat eșafod, chinuiți în copilărie și înșelați mereu la vîrstele maturității, îmbătați de tămîia cădelnițărilor de tot felul, obosiți, descurajați și dezgustați de viață, regii duc cu ei în mormînt nu atît dorința de a mai trăi, cît regretul de a fi trăit. Și ce ați regreta voi, monarhi fără putere, care răsuflați încă de la

naștere răsuflarea minciunii de pe buzele curtenilor voștri? Ce ați avea de regretat, sclavi încoronați? Un sceptru, adesea putrezit în mîinile voastre corupte din cauza ignoranței miniștrilor și a nerușinării favoriților voștri?

Ce ați avea de regretat chiar și voi, regi înțelepți și generoși, principi prieteni ai omenirii, voi care, după ce ați străpuns norul de iluzii care vă înconjoară pentru a vă recunoaște obligațiile și datoriile, nu găsiți dincolo de el decît o mare greutate care vă subjugă, o povară care vă covîrșește și care, în ciuda onorurilor de care vă bucurați, vă silește să vă detestați pînă și gloria, datorită sîngelui a cărui revărsare a provocat-o?

Cine este deci omul care, mulțumit de soarta sa, ar dori să-și vadă perpetuată starea aceasta de mulțumire pînă la ultima clipă a vieții? Mai mult încă, cine ar vrea să-și vadă prelungită această stare pînă la sfîrșitul timpurilor? Nu există așadar nimic în afară de iubirea conjugală care să ne poată da ideea unei fericiri inepuizabile. Doar iubirea conjugală, așa cum ar trebui ea să fie, este în stare să facă suportabilă ideea eternității; căci, nedeterminată și nedefinită ca și eternitatea, doar iubirea conjugală poate face față imensității deziluziilor noastre și golului din inimile noastre.

Separarea ființelor vii în două sexe se confirmă și prin relațiile dintre ele, ca și prin distanța între calitățile proprii fiecărui sex.

Bărbatul este aspru, dur și nestăpînit în comportament, iar la femei el apreciază blîndețea, eleganța și cumințenia. La bărbat, mușchii mai încordați, arterele mai viguroase, tenul mai palid vădesc o alcătuire mai completă, mai bine articulată și mai nervoasă. Cu toate acestea, spre ce i se îndreaptă privirile pentru a căuta și a regăsi frumusețea, dacă nu spre femeie?

Primul bărbat și-a dat el seama oare de diferența între el și femeie atunci cînd, trezindu-se din somn și aruncîndu-și privirile spre însoțitoarea pe care cerul i-o dăruise, a strigat:

– Oare acesta este lutul din care am fost și eu însumi plăsmuit? O, Doamne, pune capăt minunii puterilor tale sau plăsmuiește-ți din nou capodopera, dacă nu vrei să împarți cu ea venerația pe care oamenii ți-o datorează!

Să observăm, să urmărim și să studiem înclinațiile celor două sexe, începînd chiar cu privirile nevinovate ale copilăriei. Vom recunoaște mereu vioiciunea, neastîmpărul și forța la unul din sexe, subjugate, dominate și conduse de candoarea, slăbiciunea și gingășia celuilalt sex, cu toate că în privirile copiilor nu răzbate decît promisiunea principiului care se va dezvolta mai tîrziu.

Un băiat de șapte ani se va înfrunta și se va certa cu semenii lui, ba chiar le va face rău dacă i-ar sta în puteri, dar va ceda în fața unei fete de aceeași vîrstă, care ar avea încă și mai

puțină putere să i se împotrivească; este ca și cum armonia destinată să aducă fericirea celor două sexe ar fi prima lecție trăită de instinctul lui.

Este dincolo de orice îndoială faptul că plăcerile iubirii conjugale, în măsura în care presupun trăiri interioare, țin de orizontul spiritualității tot atît cît și capacitatea noastră de înțelegere, voința și ideile noastre; și, întrucît este la fel de evident că sufletul nostru împarte cu această spiritualitate beția fecundării, nu putem și nu trebuie să o privim ca fiind neutră și pasivă în procesul reproducerii speței noastre. Doar prin intervenția spiritualității împărtășite de cei doi parteneri ia naștere o nouă substanță, asemănătoare în întregime sau în parte cu ea și care poartă cu sine mișcarea, căldura și viața, vărsînd-o în rodul iubirii.

În sfîrșit, voința Creatorului a fost ca, așezînd fericirea perfectă în legăturile iubirii conjugale, să sădească în adîncul inimilor noastre dorințele, înclinațiile și tendințele care vădesc în noi nevoia de a iubi și confirmă deopotrivă necesitatea de a ne uni, fie pe pămînt, cînd Dumnezeu ne îngăduie să ne întîlnim cu obiectul iubirii noastre, care ne așteaptă, fie în diferitele Sfere care ne rămîn de străbătut, atunci cînd nu am avut fericirea de a-l fi întîlnit pe pămînt.

Într-o zi, pe cînd eram cufundat în meditație asupra lucrurilor care îmi fuseseră revelate, m-am văzut întrerupt de un zgomot subteran și am vrut să-i înțeleg cauza. Am ieșit afară și, îndreptîndu-mi privirile spre Cer, am încercat mai întîi să aflu dacă zgomotul pe care tocmai îl auzeam nu era pentru mine un nou avertisment.

Niște glasuri care păreau să iasă din măruntaiele pămîntului m-au atras pe marginea unei prăpăstii a cărei adîncime nu o puteam bănui. Îmboldit de curiozitate, am coborît o vreme pînă ce am auzit mai multe voci care strigau:

– O, cît suntem de drepți! O, cît suntem de învățați! O, cît suntem de înțelepți!

Dorința de a-i vedea pe acești corifei ai dreptății, ai erudiției și ai înțelepciunii m-a îmboldit să înaintez pînă la ei. Și ce am văzut? Arbori desfrunziți, grote, caverne, vizuini cum sunt cele în care se ascund fiarele sălbatice din ținuturi nelocuite de oameni. Și ce mi-a mai fost dat să aud? Sentințe nedrepte, toate erorile datorate ignoranței și superstiției, toate nebuniile, toate aiurelile, toate sacrilegiile.

Pentru a mă lămuri pe deplin de sminteala acestor oameni, m-am adresat unuia dintre cei care își proslăviseră atotștiința, spunîndu-i:

– N-aș putea discuta cu voi ca să învăț cîte ceva?

– Cu plăcere, mi-a răspuns omul locului, nu există nimic care să poată depăși cuprinderea cunoașterii și amploarea luminilor noastre.

– În acest caz, am reluat eu, lămuriți-mă dacă este cu putință să devii fericit prin venerarea Divinității.

– Trebuie să începem, continuă interlocutorul meu, prin a diviza și a subdiviza chestiunea.

Mai întîi trebuie să știm dacă există o venerare a Divinității, apoi trebuie dovedită existența fericirii.

În al treilea rînd, dacă admitem că există o venerare a lui Dumnezeu, trebuie să excludem toate celelalte ipoteze posibile.

În al patrulea rînd, să ne întrebăm dacă, pentru a exista fericirea, mai este loc pentru suferință și pentru plăcere.

A cincea întrebare este dacă, pentru ca fericirea să fie perpetuată în veșnicie, este nevoie să ne asigurăm niște plăceri nemuritoare.

Savantul era pe cale să adauge noi diviziuni la cele deja enunțate dar, temîndu-mă să nu mă pierd în vălmășagul raționamentelor lui, l-am întrerupt rugîndu-l să le scurteze și să le trateze mai multe la un loc adunîndu-și ideile, ca să nu mă întorc pe pămînt fără să fi învățat nimic.

– Cît timp, m-a întrebat interlocutorul meu, cît timp ai la dispoziție pentru a ne asculta?

– Dar cît timp vă trebuie, i-am răspuns eu, ca să-mi dați un răspuns la întrebarea mea?

– Dacă ne-am aduna cu toții, reluă el, ne trebuie, ca să-ți dăm satisfacție și să-ți lămurim toate îndoielile, cel puțin o sută de ani.

– O, smintiților, le-am replicat cu milă, ce altceva este știința voastră decît o nebunie izvorîtă din orgoliu și din vanitate? Ați contestat pînă acum venerarea Ființei supreme și vă mai trebuie încă un secol doar pentru a-i dezbate necesitatea? Dacă tot ceea ce se află în jurul vostru vă seamănă, atunci nu-mi rămîne decît să fug de nebunia științei voastre, de nelegiuirea drepților voștri și de netrebnicia înțelepților voștri!

La aceste cuvinte ale mele, i-a cuprins imediat furia. Am luat-o la fugă, înspăimîntat să nu ajung victimă a turbării lor, cînd iată că a apărut dintr-o dată Îngerul meu și, printr-o singură privire, a întors împotriva lor însile pornirile lor violente. O nouă prăpastie s-a deschis în fundul prăpastiei lor și i-am pierdut din vedere.

Aducînd mulțumiri Îngerului care îmi sărise în ajutor atît de prompt, i-am mărturisit marea mea uimire în legătură cu ceea ce tocmai văzusem și auzisem. Îngerul mi-a răspuns:

– O, fiule, ai văzut tu oare altceva decît ceea ce poți vedea zilnic printre locuitorii lumii tale? Ce sunt în lumea voastră oamenii socotiți drepți, savanții și înțelepții?

Dreptatea, înțelepciunea și adevărul nu au decît un singur izvor, pe cînd eroarea și

minciuna au mii de izvoare. Cîți sunt cei care se vor dezice astăzi de părerile lor, ca să adopte doctrina pe care ai învățat-o de la noi? Cîți sunt cei care vor sacrifica fie și numai una dintre prejudecățile lor, în schimbul principiilor pe care vii să le propui? Cîți sunt, o, fiule, acei care te-au crezut cînd le-ai vorbit? Nu au socotit oare semenii tăi înțelepciunea cu care le vorbeai drept o nebunie, iar luminile pe care le-ai primit de la noi drept aiureli ale unei imaginații rătăcite sau visuri smintite ale unui nebun? Chiar și dacă ai avea harul de a face minuni și tot nu vei reuși să-i convingi, dacă cel Veșnic nu le va deschide inima către Adevăr. Dar, pentru a face acest gest, cel Veșnic este îndreptățit să aștepte din partea lor un semn că doresc să cunoască Adevărul.

Du-te, întoarce-te pe pămînt pentru a păstra vie sămînța Adevărului printre oameni, fiindcă din ei se vor naște copii care nu vor semăna părinților lor.

Capitolul al VIII-lea

Despre împrejurările potrivnice iubirii conjugale, din care se nasc răceala și despărțirea

Flacăra iubirii provine în primul rînd și în mod necesar din spiritualitatea ei; această flacără se micșorează progresiv pe măsură ce se îndepărtează de vatră, adică de spiritualitate. Răcirea, care începe prin dezbinarea sufletelor, provoacă imediat și dezbinarea inimilor. De aici vin poftele efemere și trecătoare care ne seduc pentru o clipă, de aici rușinea și regretul care urmează întotdeauna desfrîului, de aici repulsia și aversiunea pentru obiectul unei atracții momentane. Caracteristica principală a iubirii impure este aceea că, în opoziție cu iubirea conjugală, ea conduce întotdeauna numai la lucruri rele, pe cînd iubirea conjugală conduce doar către bine.

Nu trebuie totuși să ne imaginăm că toate cuplurile conjugale sunt destinate să aibă parte de aceeași fericire și că legăturile căsătoriei ar fi întotdeauna cele ale beatitudinii. Condiția umană ar fi cu adevărat fericită dacă, în nevoia de a ne căuta jumătatea esenței noastre, am avea norocul să o întîlnim pe cea cu care trebuie

într-adevăr să ne unim. În acest caz, pe pămînt nu am mai vedea decît cuplurile senine și fericite ale vîrstei de aur. Dacă oamenii ar fi mai puțin îndepărtați de natură, voluptatea s-ar îmbina fără teamă cu pudoarea; reîntorși la moravurile copilăriei și îmbătați de adevăratele plăceri, oamenii și-ar regăsi inocența.

Astăzi însă legăturile căsătoriei nu mai sunt strînse de către dorința de a atinge fericirea de a iubi; căsătoriile nu mai sunt contractate potrivit planului Creatorului și nici în armonie cu ordinea inițială a lucrurilor. Căsătoriile sunt aranjate cu superficialitate, sunt puse la cale în urma unor tîrguieli și pînă la urmă interesul este cel care are cuvîntul hotărîtor. După aceea apare dezgustul reciproc, clipele neplăcute se înmulțesc, se nasc reproșurile și regretele: soții se detestă și se urăsc unul pe altul, nu se mai pot suporta. Toate acestea se întîmplă fiindcă, înainte de a se uni în căsătorie, bărbatul și femeia nu și-au întrebat inimile și, ignorînd glasul sufletului în alegerea pe care o fac, nu țin seama de reținerile sau înclinațiile acestuia.

Cum să explicăm această adevărată destrăbălare a neamului omenesc, dacă nu prin coruperea principiului iubirii? Cînd un pat nupțial a devenit pentru prima dată culcuș al adulterului, principiul iubirii nu a fost prezent; după aceea, răul dînd naștere mereu altui rău,

crescînd și răspîndindu-se în mod treptat, a zămislit toate nelegiuirile.

Cercetînd împrejurările potrivnice iubirii conjugale, putem distinge cu ușurință ce anume o întărește și ce anume, dimpotrivă, o distruge, ce o conservă și ce o îndepărtează de principiul ei. Afară de împrejurarea în care membrii cuplului fac parte dintre acele suflete privilegiate cărora Providența, în marea sa dragoste, a binevoit să le arate ea însăși alegerea pe care a făcut-o pentru ei, ceilalți oameni, pentru a fi fericiți, trebuie să se depărteze sau, dimpotrivă, să se apropie de obiectul iubirii numai în urma unei cercetări atente și scrupuloase a acestui obiect, pe baza impresiilor lăuntrice și a unor raporturi reciproce armonioase.

Să mai adăugăm la aceste împrejurări potrivnice și unele cauze accidentale care, scindînd iubirea în esența ei, îi suprimă o parte din plăceri. Excludem astfel de la ritualul nupțial pe cei cu organele uzate în destrăbălări și veștejite prin desfrîu; îi excludem și pe cei care, copleșiți mai mult decît ceilalți de povara mizeriilor vieții, nu se bucură decît de o întrebuințare limitată a propriilor capacități, cum sunt imbecilii sau nebunii pentru care, în grija sa de a ocroti demnitatea iubirii pure, Cerul nu a prevăzut momente potrivite pentru ei ca să se iubească și să se reunească pe pămînt. Excludem de asemenea de la ritualul nupțial

tot ce poate să ne producă dezgust în organele corpului, aversiune în inimă și răceală în suflet. Căci nu am fost plăsmuiți decît pentru iubire; în toate timpurile, în toate lumile, nu suntem fericiți decît prin iubire, iar proiectele Creatorului nu sunt și nu pot fi împlinite decît prin iubire.

Aceste principii se dezvoltă mai ales în existența de după moarte, deoarece atunci suntem într-un contact nemijlocit cu ele. În această a doua existență, substanța noastră reînnoită pornește pe calea desăvîrșirii și toate faptele și deciziile noastre sunt într-o legătură neîncetată cu iubirea conjugală.

În lumea spiritelor, între Răsărit și Miazănoapte, am văzut niște locuri destinate educației tuturor vîrstelor. Într-o parte sunt așezate inimile copiilor care au murit în leagăn. În altă latură sunt purificate inimile tinerilor care au trăit pe pămînt destul de mult timp pentru a fi atinși de aripa corupției. În sfîrșit, în latura mai dinspre Răsărit, izvorul și puritatea iubirii primare sunt regenerate în inimile bătrînilor. Numai după trecerea perioadei necesare acestei regenerări, fiecare suflet devine liber și își începe într-adevăr o nouă viață în lumea spiritelor.

Într-o zi, pentru a mi le întipări mai bine în minte, rememoram conținutul lecțiilor diferitelor școli filosofice, la care asistasem în

ultima vreme. A venit din nou Îngerul la mine și mi-a spus:

– Acum, întrucît cunoști împrejurările potrivnice iubirii adevărate, vino să fii martor și la nebunia celor care se îndepărtează de iubire.

Am observat atunci cum, brusc, spre stînga mea s-a căscat în pămînt o crăpătură. A apărut o arătanie cu privirile pline de ferocitate, cu fața încărcată de bube și vărsînd flăcări pe gură. Am rămas înlemnit la vederea acestui monstru infernal.

– Nu vreau să mă apropii, am țipat înspăimîntat, dar, dacă vrei să-mi răspunzi, spune-mi cine ești!

– Sunt, gemu monstrul cu un glas răgușit și înfricoșător, sunt unul dintre locuitorii abisului și, cu toate că accept acum să mă cobor pînă la tine, află că, așa cum ne vezi, nu există în univers putere mai presus decît a noastră. Noi suntem toți Împărați ai împăraților, Regi ai regilor și Principi ai principilor. Suntem așezați pe Tronul tronurilor, domnim în Împărăția împărățiilor și suntem stăpîni pe Lumea tuturor lumilor.

Mulțumit de disprețul pe care îl simțeam față de nebunia monstrului și de oroarea pe care acesta mi-o inspira, Îngerul mi-a făcut cunoscut că acesta fusese pe pămînt unul dintre acei smintiți plini de orgoliu care, după ce au contribuit la coruperea iubirii conjugale ce le fusese destinată, și-au hrănit toată viața

spiritul cu minciunile vanității, cu himerele grandomaniei și cu delirul ambițiilor. Cel mai mare și cel mai dezastruos dintre toate relele, a adăugat Îngerul, este că, pînă și supus grelelor încercări din acest spațiu al durerii, sufletul lor scîrbos nu-și poate recăpăta curățenia, atît de mult principiul divin al iubirii a fost denaturat prin obișnuință și schilodit prin nebunia lor. De aceea, separate de ființele pure și înghesuite în cavernele subpămîntene unde Cerul le-a scuipat, sufletele acestea sunt blestemate pe veci să se tăvălească în netrebnicia demenței lor și să-și afle pedeapsa și chinul în neantul ideilor lor.

Îngerul încă mai vorbea cînd, la dreapta mea, pămîntul s-a crăpat a doua oară și o nouă arătanie își făcu apariția: năpîrci îi șuierau în jurul capului și vipere împletite printre picioare pînă spre mijloc aruncau săgeți de venin în jur și în gura monstrului care răsufla aburul stricat și împuțit al acestei băuturi otrăvite. În primul moment groaza m-a făcut să-mi întorc capul. Dar mare mi-a fost uimirea cînd, aruncîndu-mi din nou privirile spre monstru, l-am văzut pe Împăratul împăraților, Regele regilor și Principele principilor prăbușit și îngenuncheat la picioarele lui, părînd să fi uitat de Tronul tronurilor, de Împărăția împărăților și de domnia lui asupra tuturor lumilor.

– O, nebunule, am strigat, ce faci, nebunule! Îți recunoști nebunia de vreme ce, iată, în ciuda voinței tale, îți compromiți mărirea și slava!

– Lasă-l să mă venereze, a răspuns celălalt la remarca mea, pentru că eu sunt Esența esențelor, Ființa ființelor și Dumnezeul dumnezeilor. Cerul și Iadul îmi aparțin. Eu sunt cel care pedepsesc și împart recompense, trăsnetul se află în mîinile mele, eu sunt cel care strivesc lutul din care sunt făcuți oamenii și risipesc în cele patru zări țărîna din care sunt alcătuiți regii.

În acea clipă Îngerul meu mi-a zîmbit și, nu atît de teamă, cît din indignare față de grozăvia blasfemiilor pe care le auzisem, m-am aruncat în brațele lui.

– A fost oare om acesta, am întrebat, și asemenea monștri au existat vreodată pe pămînt?

– Da, mi-a răspuns îngerul, a fost om și, spre nefericirea omenirii, asemenea oameni încă mai există. Orgoliul monstrului pe care îl vezi și-a avut începutul pe treptele templului Dumnezeului adevărat, pe care și noi îl slujim; la intrarea în templu el deja nu mai era om, iar în interiorul sanctuarului devenise un demon și doar timpul i-a lipsit ca să se urce pe altar.

Aceasta este, fiule, starea de spirit pe care o consacră religia obișnuită; obligați mai mult să pară decît să fie cu adevărat desăvîrșiți și

adaptîndu-și cel mai adesea orgoliul după cerințele slujbei lor și după tiparele credulității și ale ignoranței, slujitorii altarului permit ca principiul iubirii să se preschimbe în ei pe nesimțite în iubire de sine, ceea ce îi duce pe drumul pierzaniei fără întoarcere.

Capitolul al IX-lea

Despre iubirea conjugală aparentă și despre cauzele ei

Dacă răspîndirea pe pămînt a oamenilor ar fi depins de gradul de desăvîrșire a iubirii lor, neamul li s-ar fi stins de mult, iar urmașii lor nu ar mai fi existat. Providența le-a rezervat însă, pînă și în mijlocul dezordinii, mijloace de a se înfrîna, care îi strunesc și îi silesc să rămînă statornici în iubirea datorită căreia au fost născuți. Societatea este plină, ca să spunem așa, de căsătorii formale, care au toate aparențele iubirii adevărate; căci aparențele exterioare pot fi mimate, deși trăirile interioare, care constituie partea cea mai consistentă a iubirii conjugale, nu au nici o legătură cu aparențele. Oamenii au consolidat această armonie aparentă cu ajutorul unor prejudecăți folositoare, cum sunt cele inspirate de sentimentul specific al reproducerii propriei ființe, făcîndu-și un prilej de glorie din fecunditatea lor și o datorie din educarea copiilor care le vor moșteni numele și le vor lua locul într-o bună zi.

Mîndria împărtășită de amîndoi soții, efortul comun reclamînd participarea amîndurora determină un fel de unitate care, fără să renască toate farmecele și toate plăcerile iubirii adevărate, constituie totuși o mică parte din aceste privilegii. Se poate chiar întîmpla ca aceste convenienţe sociale care i-au adus laolaltă să întreţină între cei doi membri ai cuplului uniunea pe care au inițiat-o, fără să le apropie însă sufletele. De aici fericirea aparentă pe care avem impresia că o observăm, zilnic, în intimitatea familiilor, deși în fond acest tip de fericire nu este decît o imagine trecătoare și sterilă a fericirii pe care doar iubirea adevărată ne-o poate procura.

Fericirea aparentă dispare o dată cu viața; dacă aparenţele ne urmează încă o vreme în lumea spiritelor, ne convingem însă repede că omogenitatea trăirilor exterioare își pierde stabilitatea și că, o dată dispărută împrejurarea favorabilă care a menținut această stabilitate, antipatia reală a trăirilor interioare ajunge să ne domine, iar aparenţele dispar o dată cu obiectul care le-a determinat. În noua stare din lumea spiritelor, omul nu mai are la dispoziția sa adevărul pentru a-l disimula sau a-l obnubila ci, dimpotrivă, se află el însuși în întregime la dispoziția adevărului, care dezvăluie pentru toată lumea calităţile, tendinţele, defectele, virtuţile sau viciile sale.

Amanții prefăcuți, prietenii înșelători, adulatorii regilor, toți vor purta pe frunte pecetea minciunii; acoperiți de rușine și chinuiți de remușcări, reproșurile celor pe care i-au înșelat vor adăuga încă alte chinuri la suferințele lor. Îndepărtați unul de altul prin recunoașterea integrală a diferenței dintre trăirile lor, constrînși să se coboare la iubirea de sine și să-și asume ura și repulsia, ei vor ajunge chiar să vomite această repulsie pe sînul la care jinduiseră cu viclenie. Ținuți laolaltă în mod nemilos de necesitatea de a se cunoaște reciproc și de a se răzbuna unul pe altul, ei vor rupe mai devreme sau mai tîrziu legăturile funeste ale unei iubiri înșelătoare sau relațiile vinovate ale unei prietenii prefăcute.

La fel cum iubirea conjugală se poate adesea prezenta sub o altă formă decît cea care îi este proprie, tot astfel reprezentarea sau imitarea acestei iubiri ne poate înșela, făcîndu-ne să credem în aparențele unei uniuni care nu se întemeiază nici pe raporturi interioare, nici pe afinități exterioare, nici pe orice alt principiu de concordanță și de armonie. În cel mai bun caz, nu putem privi forma pe care legile divine și cele omenești au dat-o legăturilor căsătoriei decît ca pe un mijloc de a face mai prețioasă necesitatea de a ne uni și de a ne oferi o confirmare în plus a legăturilor pe care le stabilim prin căsătorie, încredințîndu-ne iubirii

noastre adevărate. În măsura în care conservă puritatea esenței iubirii, aceasta este, datorită spiritualității sale, veriga nemijlocită a înțelepciunii și a tuturor perfecțiunilor umanității.

Cel dintîi act al puterii iubirii constă în dăruirea reciprocă a celor două inimi care se armonizează, ca și în pactul celor două voințe. Această dăruire și acest pact de consimțămînt reciproc, în măsura în care emană din adevăratul principiu al iubirii, constituie deopotrivă, dincolo de orice forme, o uniune sfîntă care, deși secretă și învăluită în mister pe pămînt, își lasă în urmă, o dată cu trupurile soților, vălul de mister și se arată în lumea spiritelor în toată strălucirea ei.

Am stat chiar și eu de vorbă cu principi și cu regi care, înrobiți și ei ca și supușii lor de prejudecăți și de uzanțe, nesatisfăcuți și strînși în corsetul înaltului lor rang sau al convenienței de stat, nu au lăsat să le scape nici o clipă din inimă un semn al iubirii lor tainice. De la ei am aflat că nu de la flăcările altarelor se aprinde prima făclie a iubirii împărtășite!

Am stat de vorbă și cu oameni căsătoriți care, căutîndu-și în continuare adevărata iubire, trebuie să se arate foarte atenți și prudenți în afirmarea motivelor care îi împing spre această căutare, pentru a nu se expune consecințelor nefericite ale unui abandon vinovat al soției. Acest abandon ar arunca pe femei, triste vic-

time ale nestatorniciei și regretului, în rîndurile acelor ființe atît de disprețuite pe care societatea le respinge și le condamnă. Astfel de bărbați tulbură armonia statornicită, înlocuind iubirea curată cu o iubire adulterină și legăturile sfinte și venerabile ale căsătoriei cu un concubinaj de rău augur.

Străbătînd într-o zi unul din cerurile dinspre Răsărit, am zărit șase femei care, întinse alene pe niște paturi presărate cu roze, pregătite fără îndoială de soții lor pentru a le face mai agreabilă așteptarea reîntîlnirii, stăteau de vorbă despre fericire. Un izvor curat forma un ochi de apă limpede la picioarele lor și nici măcar o boare de vînt nu îndrăznea să-i tulbure oglinda, pentru ca femeile să-și poată contempla în ea frumusețea. Auzindu-le că, împărtășindu-și părerile despre iubirea conjugală, îi puneau desfătările în legătură cu înțelepciunea, am înaintat cu sfială spre cele șapte femei și am primit de la ele lămuririle pe care le doream.

– Ce este înțelepciunea? le-am întrebat.

– Înțelepciunea înseamnă, mi-au răspuns ele, să-ți cercetezi fără încetare inima cu privire la principiul unui sentiment care nu piere niciodată; să cauți în acest sentiment care ne-a fost dat pentru o singură dată gîndul Ființei supreme care ni l-a dăruit. Înțelepciunea înseamnă să te adaptezi la acest gînd,

căutînd să-i îndeplinești menirea; într-un cuvînt, înțelepciunea înseamnă să cauți fără odihnă în iubirea însăși treapta de desăvîrșire care distinge limitele persoanei noastre și ne face să fim una cu obiectul iubirii noastre. Bărbatul are înțelepciunea înțelegerii, după cum noi, femeile, avem înțelepciunea voinței. Prin acțiunea și reacțiunea continuă a acestor două calități specifice, înaintăm treaptă cu treaptă spre centrul uniunii fericite în care ne așteaptă, pregătite pentru noi, bucurii de nedescris.

Cînd femeile au încetat să vorbească, un copil cu înfățișarea blîndă și strălucitoare ca aurora care începe să se ridice în zorii zilei a înaintat spre mine și mi-a spus:

– Mergi și du-le Adevărul locuitorilor lumii tale și vei așeza astfel temeliile noului Ierusalim.

În această clipă, fruntea copilului a fost încoronată de o sferă de foc și nu l-am mai văzut.

Peste cîteva zile, dorința fierbinte de a afla lucruri noi m-a purtat din nou spre acel loc și le-am regăsit pe cele șapte soții care nu terminaseră încă de discutat despre iubirea lor. Din fiecare petală de roze crescuseră ramuri, din fiecare ramură crescuseră flori. Mîndru că a oglindit pe undele sale imaginea delicată a femeilor, micul ochi de apă formase un lac

întins ale cărui valuri se rostogoleau să moară la picioarele lor, părînd să ceară mereu și mereu să li se îngăduie această favoare.

Ca și prima dată, m-am apropiat de ele și le-am spus:

– O, fericite femei! Le-am transmis femeilor din lumea mea secretele fericirii voastre. Le-am reprodus întocmai învățămintele pe care ați avut bunăvoința să mă lăsați să le sorb din comoara înțelepciunii voastre. Le-am vorbit despre farmecul iubirii ce exclude orice sentiment vinovat, orice dorință nelegiuită, orice poftă neobișnuită, îndrumîndu-ne sufletul pe căile beatitudinii. Femeile din lumea mea au rîs de cuvintele mele; le-am părut un smintit și în mintea lor am trecut drept un entuziast caraghios care încearcă să le convingă de adevărul unor viziuni ieșite din nebunia lui, al unor visuri născocite de fantezia lui și al unor aiureli ale minții lui înfierbîntate.

– Cum am putea crede, au rîs ele de mine, cum am putea crede că există niște plăceri adevărate ale împlinirii erotice, de vreme ce avem parte de ele atît de rar și doar de complezență acordăm bărbaților noștri niște favoruri mai mult cu sila decît de bunăvoie? Și tu ai vrea să credem himerele tale! Ai vrea să privim iubirea conjugală ca pe o comoară supremă! Vrei să ne convingi că acest nou fel de trăire este, mai presus de orice, principiul

oricărei înțelepciuni. Hai, du-te, întoarce-te la acele soții misterioase! Du-te să le alini melancolia hrănindu-le nebunia. Și, crede-ne, în lumea noastră există mai multă înțelepciune decît în lumea de unde pretinzi că te-ai întors.

– Ele nu te-au înțeles, mi-au răspuns înțeleptele femei, pentru că principiul divin al iubirii este deja corupt în inimile lor. Nu ai găsit decît suflete înghețate în care s-au stins flăcările iubirii adevărate. Nu-ți pierde curajul, ți-ai făcut datoria și ai lăsat pe pămînt urme după tine, urme pe care copiii noului Ierusalim le vor regăsi cîndva.

Au apărut apoi soții lor, care mi-au înfățișat niște fructe dintre care unele erau de o savoare fără seamăn, iar altele pline de amărăciune.

– Deosebirea dintre aceste fructe, mi-au spus acei soți fericiți, trebuie să fie pentru tine un semn că, pînă și cînd suntem despărțiți de soțiile noastre, suntem uniți totuși prin gînduri. Chiar dacă am fost departe de soții, noi am comunicat cu ele și știm ce te-au învățat. Ca să mai adăugăm ceva la învățămintele pe care le-ai primit, ține minte, contemplînd frumusețea acestor fructe, că, deși îți încîntă în egală măsură privirile, ele sunt imaginea iubirii care poartă în ea fie otrava, fie viața.

Duioasele femei s-au aruncat în brațele soților lor, iar copilul pe care îl văzusem și data trecută coborî din Cer pe un nor înconjurat de flăcări, care i-a acoperit pe toți, desigur, pentru a ascunde de privirile mele restul desfătărilor lor.

Capitolul al X-lea

Despre căsătoria a doua oară și despre poligamie

Datinile, prejudecățile și uzanțele cărora iubirea conjugală li se supune pînă la păstrarea unor aparențe țin și ele de demnitatea principiului iubirii. A fost un fapt binevenit ca omul, recunoscînd în iubire sentimentul cel mai respectabil și cel mai folositor pentru propagarea speciei umane, și în consecință cel mai necesar societății, să ridice în jurul lui această barieră impunătoare care ne silește să respectăm legăturile matrimoniale pe care le stabilim de bunăvoie. De aici instituția căsătoriei și diferitele ceremonii nupțiale proprii tuturor popoarelor; de aici căutarea și alegerea unei soții, lăsată pe seama bărbatului; de aici normele de onorabilitate publică și de decență care le obligă pe femei să păstreze tăcerea asupra dorințelor lor și care, îngăduindu-le să aibă dorințe, nu le îngăduie să și le exprime. De aici acele zăloguri ale îndrăgostiților, frivole și fără valoare, dar cărora și cel care le dă, cît și cel care le primește le conferă atîta însemnătate și atîta preț.

De aici consimțământul din partea tutorilor, privit astăzi ca ceva indispensabil și necesar, care-i îngăduie unei inimi tinere să-și mărturisească ei înseși înclinația spre persoana iubită, ascunzînd-o de privirile altora sub vălurile supunerii la voința părinților. În sfîrșit, de aici intervenția slujitorilor religiei care, socotindu-se administratorii pe pămînt ai binecuvîntărilor Cerului, pentru a da o confirmare în plus legăturilor căsătoriei noastre, ne-au silit să venim să le întărim la picioarele altarului.

Îndepărtîndu-se încă și mai mult de principiul iubirii adevărate, care și așa se întîlnește foarte rar, căsătoriile a doua oară nu se află pe aceeași treaptă cu prima căsătorie. Adesea, în aceste cazuri, un fel de stînjeneală înlocuiește pudoarea primei iubiri și, deoarece partenerii care se recăsătoresc nu se mai pot aștepta la bucuria de a primi floarea plăcerii prime, sufletul lor însuși, tînjind în legăturile care îl înlănțuie, suportă o lungă perioadă de regrete, în afară de cazul în care, printr-o mare bunăvoință a Cerului, noua legătură care se stabilește acum printr-o a doua căsătorie este pentru ei în realitate adevărata întîlnire a inimilor lor. În fapt, dacă un bărbat este deja atît de puțin întemeiat în motivele care-i determină opțiunea la prima căsătorie, încă și mai rar se întîmplă ca a doua oară să fie prins în

același tip de legături printr-un grad mai ridicat de perfecțiune a principiului iubirii.

De aceea moartea, care îl despoaie de corp, descompune o dată cu putrezirea în mormînt a acestuia și slabele legături de iubire ale unei a doua căsătorii. Redus în Cer la esența sa spirituală, bărbatul își dă acum seama cum ar trebui să fie iubirea și, căutînd-o cu ardoare, își purifică inima cu ajutorul noilor dorințe; după cît de mult sau cît de puțin s-a îndepărtat în viața pămîntească de principiul iubirii, în Cer sufletul regăsește, mai devreme sau mai tîrziu, obiectul care i-a stîrnit noile dorințe.

Poligamia, care a avut nevoie poate de mijloacele de înfrînare constituite prin datini, prejudecăți și uzanțe pentru a nu deveni un obicei general în atîtea secole de corupție, poligamia deci, se află în opoziție cu principiile iubirii conjugale atît de mult încît, judecînd fie doar și după starea popoarelor barbare care i se supun, e ușor să ne imaginăm dezordinea pe care o aduce cu sine și prăpăstiile către care ea ne conduce.

Monstruoasele abuzuri ale poligamiei, în ciuda legilor care le autorizează, sunt niște flageluri distrugătoare ale umanității. În fiecare zi, avînd iluzia că le atrage de partea sa, omenirea pierde în realitate cîte ceva în aceste zone sălbatice ale pămîntului; căci împărțirea iubirii, înmulțind sclavele sexului dominant,

care caută să se unească mai ales cu una dintre femei, cea care îşi însuşeşte astfel partea cea mai considerabilă din întreg, le lasă de obicei pe celelalte într-o stare pasivă care le duce pe nesimţite spre o lîncezire, sfîrşind prin a le usca după ce s-au mistuit prea mult la focul violent al dorinţelor nesatisfăcute.

Într-adevăr, poligamia s-a născut din desfrîu, se hrăneşte din desfrîu şi se întoarce la desfrîu, nu caută şi nu cunoaşte decît brutalitatea desfrîului. Poligamia nu cunoaşte aproape deloc gingăşiile şi mîngîierile, trăirile intense, sentimentele delicate care par să înlesnească, să pregătească şi să îndemne spre satisfacţia erotică; poligamia ignoră de asemenea minunatele taine ale iubirii pure care, apropiind, împletind şi îmbinînd sufletele, ne fac în aceste momente de maximă plăcere să le vedem unite şi contopite pentru totdeauna. Cu toate acestea, deplîngînd soarta oamenilor care trăiesc sub astfel de legi, nu îi condamnăm; fiindcă Cerul, îngăduitor pînă şi faţă de rebeliunea primilor săi copii căzuţi în ticăloşia idolatriei, iartă şi astăzi nestatornicia tuturor religiilor la oamenii pe care nu i-a învăţat încă să-l venereze. Dumnezeu ştie că doar omul exterior este coruptibil şi că rămîne mereu o scînteie vie de spiritualitate în el, care să-l ajute să-şi regenereze prin-

cipiul divin și să reaprindă, sub un nou Cer, focul sfînt al iubirii adevărate.

Într-o zi, pe cînd eram adîncit în contemplație, încercînd să-mi reamintesc tot ce văzusem de atîtea ori în lumea spiritelor, m-am văzut deodată înconjurat de un fel de sferă de foc din care se despărțeau în jurul meu globuri de lumină, unul mai strălucitor decît altul. Am simțit că sunt ridicat de la pămînt printr-un fenomen pe care nu-l mai cunoscusem pînă atunci și dus în fața unui palat magnific prin arhitectura lui și încă și mai prețios prin marmura și porfirul din care fusese construit. La poarta palatului, numeroși tineri păreau să fi sosit în grabă din cele patru colțuri ale lumii, împinși de aceeași dorință fierbinte. M-am alăturat de unul dintre ei și l-am întrebat care este motivul pentru care se adunaseră cu toții acolo și care este destinația unei clădiri atît de frumoase.

Tînărul m-a lămurit că ne aflăm în fața unei școli de înțelepciune unde, în fiecare zi și la aceeași oră, tineri veniți din toată lumea discută despre o anumită ipoteză privitoare la adevăr în fața unor bătrîni învățați și gravi, care hotărau la urmă și proclamau victoria și gloria celor care se apropiaseră cel mai mult de adevăratul principiu al Adevărului.

Poarta s-a deschis, tinerii au intrat pe rînd, iar eu i-am urmat. Interiorul palatului era

pe măsura eleganței exterioare: totul părea sublim și de bun-gust, uluitor de bogat și fără seamăn de maiestuos. Eleganța și măreția dominau peste tot, pînă și în cele mai mici amănunte ale unui spațiu consacrat școlii de înțelepciune. Pe o estradă acoperită cu un baldachin bogat se afla un bătrîn care, ridicîndu-se plin de demnitate, a propus ca problema zilei respective să fie definiția sufletului omenesc, desemnîndu-i în același timp și pe cei care urmau să răspundă și ordinea intervențiilor.

Urcîndu-se pe o estradă mai joasă decît cea a maestrului, primul dintre candidații care trebuiau să vorbească a mărturisit cu sinceritate că gradul de dificultate a problemei punea în evidență insuficiența ideilor sale.

– Nu cred, a continuat învățăcelul, că cea mai perfectă dintre inteligențe ar putea să cuprindă în întregime esența sufletului. În ce mă privește, eu consider principiul sufletului un secret pe care Divinitatea l-a ascuns în visteriile adînci ale tainelor sale.

Un al doilea candidat veni în față și afirmă că nu vrea decît să întărească spusele celui dinaintea sa, mărturisindu-și, ca și acesta, insuficiența și părăsind imediat estrada.

– Nu cunosc, în privința sufletului nostru, a spus al treilea candidat, decît spațiul pe care îl ocupă și efectele pe care le produce. Acest spațiu al sufletului este inima, în care sufletul

se află închis ca într-un centru al ființei; în permanentă mișcare, sîngele preia din acest centru emanațiile esenței sufletului, pe care le poartă astfel către toate părțile componente ale corpului nostru; potrivit alcătuirii specifice proprii fiecăruia dintre organele noastre, aceste emanații se dezvoltă mai mult sau mai puțin în ele, după cît este de mare capacitatea fiecăruia de a reține și fixa influențele emanațiilor. Astfel, observăm cum o anumită parte a ființei noastre nu reține decît un principiu vital neutru și indiferent; o altă parte a corpului nu păstrează decît sensibilitatea și căldura.

În sfîrșit, o a treia parte a corpului nostru, creierul, colectează cea mai mare parte din emanațiile sufletului, atît de multe încît filosofii au ajuns să se înșele chiar asupra lăcașului sufletului, presupunînd că adăpostul primar al ideilor noastre se află în creier, fiindcă se ia în seamă faptul că influențele cumulate ale emanațiilor sufletești nu se spiritualizează decît în raport cu niște dispoziții mai perfecte, care le reține și le fixează.

Următorii doi vorbitori s-au declarat de acord cu ideea că inima este sediul sufletului, adăugînd că, desprinzîndu-se din suflarea Divinității, sufletul primului om s-a transmis din generație în generație, de la părinți la copii, prin intermediul tainei unei a doua emanații care, în măsura în care pornește și ea dintr-un principiu divin și, în consecință, incoruptibil,

nu admite nici un fel de schimbare, nici o diminuare sau o alterare a esenței sale.

– Aprofundați în continuare, a reluat cuvîntul bătrînul maestru care prezida întrunirea, aprofundați cauzele spiritualității voastre și veți ajunge cîndva, cum am ajuns și noi, la cunoașterea adevărurilor cerești.

Toate rugămințile și cererile stăruitoare ale celor prezenți au fost zadarnice, bătrînul a încheiat întrunirea și lumea s-a risipit.

Cu un alt prilej, în același loc am asistat la o discuție despre farmecele sexului frumos și despre splendorile frumuseții. Se dezbătea, între altele, problema dacă femeia care își hrănește amorul propriu prin exhibarea nurilor mai este în stare să iubească cu adevărat. Abia a fost propusă această problemă, cînd iată că au apărut trei femei, cerînd să li se acorde dreptul de a hotărî cu privire la un aspect care le interesează în mod direct. Au fost acceptate la discuție cu condiția să nu răspundă decît după ce vor fi ascultat ce se va vorbi.

Prima concluzie a dezbaterii care a urmat a fost aceea că, întrucît femeia în sine este în întregime iubire, întrucît frumusețea ei este o formă de exprimare a iubirii, iar dorința de a plăcea efectul frumuseții, nu numai că le este îngăduit femeilor să se bucure în interiorul lor de plăcerea de a fi frumoase, dar, mai mult, ar însemna să le reducem din esența lor dacă

le-am priva de conștiința propriului farmec; căci, pînă la urmă, indiferența unei femei față de ceea ce ar putea să o facă iubită presupune întotdeauna o indiferență față de faptul de a fi iubită.

O a doua concluzie a fost aceea că, dacă este prinsă în legăturile căsătoriei, o femeie nu-și mai poate îngădui să profite de frumusețea ei decît dacă își are în vedere soțul; căci, dacă farmecele frumuseții au fost cauzele mai îndepărtate ale fericirii ei, aceasta s-a întîmplat doar în măsura în care dorința de a plăcea s-a întîlnit în inima ei cu predispoziția de a iubi. Prin urmare, aceste două principii, al frumuseții și al iubirii, apropiindu-se unul de altul, nu mai îngăduie trăirea unor satisfacții separate după ce s-au confundat într-unul și același principiu.

Femeile au vorbit cînd le-a venit rîndul și au fost de acord toate trei că în discuția anterioară nu fusese spus tot ceea ce se putea spune.

– Nu ați vrut să ne ascultați, au adăugat ele, așa că vom tăcea în continuare. Voi știți doar că iubirea ne pune pe noi, femeile, la dispoziția și în puterea voastră. Dar dacă vă produce plăceri extatice și obligă voința noastră să vi se supună, nu-i mai puțin adevărat că iubirea obligă și capacitatea voastră de înțelegere să ni se subordoneze și că, stăpînind această putere de înțelegere a voastră, putem

să ne dăm seama cît de mult suntem iubite și cît de mult vă iubim. Voi însă cu greu puteți să definiți în ce măsură ne iubiți.

S-a auzit atunci o voce din Cer care a confirmat ce spuseseră femeile. În acea clipă ele au dispărut, spre marea părere de rău a bărbaților, care ardeau de dorința să știe mai mult.

Capitolul al XI-lea

Despre raporturile dintre iubirea conjugală și gelozia între soți și despre afecțiunea lor față de copii

Nu trebuie confundată gelozia ca semn al iubirii adevărate cu invidia, această stare primejdioasă de neîncredere și de bănuială față de tot ceea ce, în jurul nostru, are o oarecare însemnătate. Provocată de o fire posomorîtă, invidia aruncă asupra tuturor obiectelor care o interesează în vreun fel defectul propriei alcătuiri și amăreala propriului principiu.

Gelozia în iubire este o flacără care se reînnoiește mereu și care se întețește la suflarea unui vînt încercînd să o stingă. Este un foc care își redescoperă noi forțe și care se amplifică atunci cînd este confruntat cu elementul opus, dat fiind faptul că preaplinul nu-i limitează acțiunea.

Gelozia este un sentiment gingaș și delicat care poate fi numit paznicul și apărătorul iubirii. Între doi soți pe care un moment de rătăcire i-a rupt unul de altul, gelozia rămîne mijlocul pe care cel trădat îl mai are la îndemînă

pentru a-l readuce pe cel vinovat înapoi în legăturile sacre ale căsătoriei. În frămîntările și în durerile sale, gelozia este determinată mai puțin de dorința de a lovi, cît de interesul legitim de a se apăra, ea fiind o trăire cu totul diferită de sentimentul nestăvilit care, în cazul iubirii impure, implică ură, furie și dorința de a se răzbuna împotriva obiectului infidelității.

Primele arme ale geloziei sunt mîngîierile, următoarele sunt lacrimile, iar ultimele sale eforturi sunt reproșurile tandre care adesea ajung să stingă viața în inima îndurerată din care izvorăsc, fără ca să șteargă, nici măcar în ultimele clipe dinaintea morții, amintirea soțului necredincios.

Acest fel de gelozie este așadar un sentiment firesc și legitim între două inimi cu adevărat unite prin iubire; căci pe pămînt nu există încă iubire lipsită de grijă și de zbucium, iar stăpînirea unei averi atît de rîvnite nu poate rămîne netulburată de teama de a ne fi răpită.

Cel care, în fața trădării în iubire, își face un titlu de glorie din insensibilitatea sa, cel care caută în mod laș să obțină avantaje din traficul rușinos cu drepturile sale își plătește nepăsarea prin disprețul celuilalt și bunăstarea prin ticăloșie. Punînd doar pe seama prejudecăților rușinea pe care ar trebui să o simtă față de jignirea suferită, un asemenea

om nesocotește, disprețuiește și sfidează prejudiciul pe care îl aduce onoarei noastre.

Sentimentul geloziei curate, pe care l-am descris mai sus, nu este făcut pentru inima unui asemenea om; în conștiința sa izvorul iubirii adevărate este deja prihănit, principiul ei este descompus în sufletul lui, bucuria erotică îi este vinovată, plăcerea nelegiuită, existența impură, iar spiritualitatea aproape complet distrusă. Cel mai adesea, ceea ce mai rămîne din umanitatea lui nu-i mai folosește după moarte decît să ia de la capăt povara, perpetuîndu-și chinurile și calvarul. Iubirea conjugală mai are încă o trăsătură care îi este proprie și care dovedește încă o dată adevărul ei: este sentimentul de afecțiune și de profundă neliniște care ne constrînge să ne iubim copiii, este tandrețea aceasta atît de obișnuită și totuși atît de prețioasă care se naște din iubirea noastră, grija de a-i ocroti și a le asigura traiul.

În sîngele nostru iubirea plutește ca o pulbere incandescentă care, asemenea unui izvor de apă vie, își poartă fără încetare undele pe urmele celor ieșite din sînul său. Această curgere arzătoare reunește și îmbină toate grijile, toată gingășia și toate sentimentele noastre, revărsîndu-se asupra rodului înduioșător al iubirii noastre.

Instituind, pentru conservarea lucrării sale în sfera universală a ființelor, sentimentul

reunirii, al atracției reciproce și al iubirii care le este comun tuturor, Providența a instituit în același timp sentimentul de afecțiune care veghează asupra roadelor reproducerii ființelor și care se regăsește în toate regnurile naturii atît de bine înrădăcinat, încît este cu neputință de tăgăduit; pînă și în plante, în florile lor, aceste trăiri își pun pecetea, și anume în pliurile agere ale unei stamine ivite din partea cea mai pură a substanței lor, pe puful ușor în care se odihnește fără griji germenele fecundității lor; pînă și la animalele cele mai feroce recunoaștem urma clară a unor sentimente atît de blînde. Căci, întrucît în marea ordine a Creației nimic nu a fost plăsmuit fără dorința de a se reproduce, nu există nici o ființă lipsită de sentimentul interior al conservării a ceea ce s-a născut din ea.

În diferitele nuanțe ale acestui sentiment universal trebuie căutată nuanța care devine trăsătura cea mai prețioasă a iubirii conjugale, deoarece este răspîndit peste tot și, mai mult sau mai puțin perfect, este dintre toate trăirile noastre sentimentul care nu se denaturează niciodată în întregime. Creatorul a instituit acest sentiment pentru a ocroti crearea de urmași și perpetuarea universală a tuturor ființelor. Trebuie să mai adăugăm că, prin spiritualitatea care îl caracterizează, acest sentiment se raportează la iubirea adevărată, cu care, de fapt, se confundă.

Capacitatea de a se regenera prin sine, cu ajutorul plăcerii, pe care Providența a așezat-o în mod evident în natura tuturor ființelor și în cadrul căreia trebuie să distingem între o trăire și cauza ei, această capacitate deci, nu se raportează decît la trăsăturile comune tuturor ființelor chemate să participe la ea.

Cercetarea atentă a nuanțelor acestei capacități de regenerare, pe care o regăsim în sentimentul de atașament față de descendenți, ne va ajuta să-i sesizăm diferențele, sensibile de la o ființă la alta, în privința cauzelor și efectelor sale. Cauzele și efectele proprii trăirii care derivă din iubirea adevărată își au originea într-o tendință a inocenței de a se apropia de tot ceea ce îi amintește de propria imagine. În acest caz, ne dăruim iubirea uitînd de noi înșine și doar soții sensibili și delicați sunt capabili să recunoască în afecțiunea pe care o nutresc pentru copii diferența între tendința inimii lor și mișcarea naturii.

Orice preferință pentru unul sau altul dintre copii, orice favorizare a unuia și orice inegalitate de tratament reprezintă o crimă de sînge și, în consecință, un viciu ascuns al legăturilor căsătoriei. Întrucît inegalitatea în dăruirea afecțiunii vădește o inimă deja coruptă, este firesc ca acest act să corupă și inima celui asupra căruia se reflectă, copilul preferat în mod injust. Aici se află de cele mai multe ori cauza cea mai importantă a dezordinii, a

ingratitudinii şi a uitării din partea copiilor noştri. Refuzînd, cînd le vine rîndul, să-şi achite cu recunoştinţă datoriile contractate prin slăbiciunea noastră, copiii nerecunoscători ne umbresc ultimele clipe ale vieţii prin povara remuşcărilor faţă de nedreptatea noastră şi prin lacrimile pe care ne fac să le vărsăm.

Ce îmi mai rămîne să spun în încheiere, după tot ceea ce am scris? Poate doar să mai subliniez încă o dată că nu există pentru noi decît o singură fericire, în toate lumile; că această fericire provine din Binele suprem; că acest Bine provine din Adevăr, iar Adevărul din acel Principiu de nepătruns cu înţelegerea, care reuneşte în toate inimile dorinţa de a ne uni şi nevoia de a iubi. Desăvîrşirea fiinţei noastre, în măsura în care se prezintă ca o substanţă divizată, depinde de perseverenţa constantă pe care o arătăm faţă de căutarea obiectului cu care trebuie să ne unim. Doar prin regăsirea fericită a acestui obiect şi doar prin reunirea cu el poate exista în esenţă iubirea adevărată, iubirea conjugală.

Pură şi neprihănită, iubirea conjugală este – după cum am afirmat şi după cum afirm cu tărie încă o dată, în urma a tot ceea ce am văzut şi mi-a fost revelat în sfera inteligenţelor cereşti – singura cale de a ajunge la ţinta destinului nostru, care este beatitudinea

supremă. Într-un cuvînt, iubirea ca principiu al tuturor lucrurilor, comoară a tuturor comorilor, este prin esența ei o emanație a Divinității, este viața naturii și unitatea sufletului în toate lumile.

Postfață

Mult mai puțin cunoscut astăzi decît în secolul trecut, suedezul Emanuel Swedenborg a fost una dintre cele mai prodigioase personalități ale secolului al XVIII-lea: savant și mistic vizionar deopotrivă, el pare să fi ilustrat foarte bine atît utopia raționalistă și rațională a Secolului Luminilor, cît și neliniștile acestui veac paradoxal. Categoriile curente îl definesc cu greu: copil al secolului său, Swedenborg conciliază raționalismul cel mai strict cu mistica cea mai „sinceră", rigoarea carteziană cea mai sobră cu vizionarismul cel mai complet. Bucurîndu-se încă din timpul vieții, dar mai ales în secolul următor, de adepți înflăcărați și necondiționați, Swedenborg a lăsat o urmă distinctă în posteritate. Ajunge să amintim că Paul Valéry vedea în gîndirea sa o prefigurare a modernității, iar Albert Béguin una din sursele „teoretice" principale ale imaginarului romantic. Autori importanți precum Honoré de Balzac, Gérard de Nerval, William Blake, Charles Baudelaire sau, mai aproape de zilele noastre, August Strindberg și André Breton și-l revendică drept maestru și sursă de inspirație.

Savant pozitivist, erudit și teozof vizionar, Swedenborg fascinează prin forța de convingere cu care și-a susținut descoperirile. În aparență, lunga sa viață este împărțită în două etape distincte:

tinerețea omului de știință și a inventatorului și bătrînețea vizionarului; în realitate însă, cele două componente se îmbină și se determină în mod reciproc, într-o manieră foarte subtilă.

Emanuel Swedenborg s-a născut la 29 ianuarie 1688 la Stockholm, ca al doilea fiu al pastorului luteran Jesper Svedberg, viitor episcop de Skara. Suedia natală tocmai trăia marea aventură politică a tînărului rege Carol al XII-lea, al cărui traiect meteoric va impresiona profund sensibilitatea romantică pe cale de a se naște.

În 1709, la doar douăzeci și unu de ani, își obține doctoratul în filosofie la Universitatea din Uppsala, cunoscut centru al vieții academice în Europa vremii. Își creează rapid o reputație de mare erudit și poliglot (într-o scrisoare, tatăl său afirma că stăpînea la perfecție douăsprezece limbi, între care ebraica și arameeana), de persoană cu abilități și competențe multiple și diverse.

În anul 1710, tînărul Svedberg se supune ritualului academic obligatoriu în epocă și începe o lungă călătorie de studii prin Anglia, Olanda, Germania și Franța, interesîndu-se în special de științele exacte, matematici, științe ale naturii, astronomie și muzică. Prima sa operă literară, intitulată *Muza Nordului*, este un volumaș de versuri în limba latină, conținînd imitații după Ovidiu. După un periplu de patru ani, în 1714, se întoarce la Uppsala și se dedică plin de fervoare ingineriei și studiului științelor experimentale. Dintr-o lungă listă de invenții surprinzătoare, sunt citate prototipul unei mașini cu aburi, o mașină zburătoare cu elice, un fel de submarin, o pușcă funcționînd cu aer comprimat etc.

Între 1716-1718, Swedenborg editează prima revistă științifică din Suedia, *Daedalus hyperboreus*. Devenit între timp profesor la Colegiul Regal de Mine, în anul 1721 publică la Amsterdam și Leipzig două lucrări de fizică și chimie aplicată, *Prodromus principiorum rerum naturalium* și, respectiv, *Miscellanea observata*, lucrări pentru care este ales membru al Societății de științe din Uppsala, una dintre cele mai celebre academii ale vremii. Regina Ulrike Eleonora îl înnobilează, schimbîndu-i numele din Svedberg în Swedenborg.

În această epocă, savantul se manifestă ca un naturalist raționalist convins că la baza naturii se află principii matematice. „Observăm un lucru ciudat, și anume faptul că toate proprietățile materiei sunt întemeiate pe principii matematice", scrie Swedenborg în *Prodromus*.

Istoricii științelor pozitive identifică în gîndirea sa îndrăzneață intuiții surprinzătoare cu privire la teorii dezvoltate mult mai tîrziu, cum ar fi originea într-o nebuloasă primară a sistemului solar, o viziune „cuantică" asupra luminii și căldurii și chiar asupra structurii „atomice" a materiei. În același orizont mecanicist și raționalist se înscriu și ultimele sale lucrări științifice, *Prodromus de infinito et causa finali creationis deque mechanismo animae et corporis* și *Principia rerum naturalium*, ambele publicate la Leipzig în anul 1733.

Dar iată că, începînd cu anul 1736, orientarea gînditorului ia un cu totul alt curs; din acest an datează primele sale viziuni, stări ciudate pe care el însuși le denumește cu termenul *delirium* și le descrie cu acuitatea și simțul amănuntului

specifice unui naturalist: senzații de leșin și amețeală, o stare intermediară între somn și veghe și, în momentele supreme, un acut sentiment de libertate și de elevație.

Iată cum va descrie Swedenborg într-o lucrare ulterioară mecanismul fiziologico-psihologic al uneia din viziunile sale: „Omul se află într-o stare intermediară între veghe și somn, timp în care nu este conștient decît de faptul că este treaz. În această stare, am văzut și am auzit cu limpezime spirite și îngeri. Ba chiar i-am și atins, dar într-un mod straniu, ca și cum corpul meu nu ar fi participat. Cît privește acum răpirea sufletului și a corpului și purtarea lor într-un alt loc, am experimentat asta de două sau de trei ori. Mi-am dat seama clar despre ce este vorba și cum se produce acest fenomen. Să dau un exemplu. Mă plimbam pe străzile unui oraș sau pe o cîmpie și, în același timp, discutam cu spiritele. Tot ceea ce știam e că eram treaz și că vedeam în jurul meu toate lucrurile, ca de obicei. Dar, după ce mergeam așa mai multe ore, îmi dădeam seama dintr-o dată, și ochii mei trupești vedeau și ei, că mă aflu într-un loc cu totul diferit".

Interpretînd aceste stări drept semne ale unei elecțiuni divine, Swedenborg renunță la cercetările de laborator și începe o nouă serie de lungi călătorii prin Europa. În amplul tratat *Oeconomia regni animalis*, publicat în anii 1740-1741 la Londra și Amsterdam, centrat în special pe studiul morfologiei și al funcționării creierului uman, Swedenborg se detașează deja de explicațiile materialist-naturaliste, întrebîndu-se cu insis-

tență dacă nu cumva spiritul uman, emanație a luminii, este adevăratul principiu propriu al Ființei. La recomandarea celebrului naturalist Karl Linné, inventatorul sistemului de clasificare a viețuitoarelor, Swedenborg devine în anul 1741 membru al Academiei Regale de Științe din Stockholm.

Publicarea în limba suedeză a cărții *Drömboken* (*Cartea visurilor*) în anul 1743 este evenimentul care marchează ruptura definitivă de viziunea materialistă și orientarea lui Swedenborg spre spiritualismul cel mai pur. Convins că are o misiune de îndeplinit printre oameni, ca trimis și profet al lui Iisus Hristos, din acest moment și pînă la moarte se va dedica exclusiv descrierii, clasificării, interpretării viselor sale: „Dumnezeu mi s-a revelat mie, slujitorului său, în acel an 1743 și mi-a deschis privirile spre lumea spirituală. M-a înzestrat atunci cu puterea de a comunica cu spiritele și cu îngerii. Începînd de atunci, am adus la cunoștința oamenilor diferite taine, așa cum mi-au fost ele arătate și revelate".

Devine în scurt timp celebru în toată Europa prin lucrările publicate, trezind entuziasmul multora, dar și neliniștea autorităților religioase ale diferitelor confesiuni. În 1745 apare *De cultu et amore Dei*, lucrare în care, în perspectiva propriei misiuni vizionare, Swedenborg analizează Cartea Facerii, formulînd o interpretare a realului prin intermediul principiilor inefabile ale lumii spirituale: „În marea lui bunătate, Dumnezeu mi-a luminat înțelegerea pentru ca să pot vedea Cerul și Infernul și să cunosc care este natura lor".

Ceea ce pare să-i fi atras și fascinat pe contemporani este nu atît conținutul viziunilor sale, în fond nu foarte diferit de al atîtor mari mistici, cît capacitatea vizionarului de a da coerență și sens viselor sale, de a construi pe baza lor o adevărată doctrină. Una dintre cele mai originale idei ale teozofiei swedenborgiene constă în anularea graniței dintre lumea spirituală și lumea corporală. Între cele două orizonturi nu există o diferență calitativă, ci doar de grad. După cum lumea materială este penetrată de spirit în modalități multiple și subtile, la fel și lumea spirituală conservă atribute precum corporalitatea, spațialitatea, temporalitatea. Între cele două părți complementare ale cosmosului sunt mii de legături, pe baza unui principiu al corespondențelor, principiu care l-a fascinat atît de mult pe un Baudelaire.

Operele vizionarului se succed oarecum ritmic: *Arcana coelestia,* șapte volume, apărute între 1749-1756, *Nova Jerusalem*, 1758, *De divino amore et de divina sapientia*, 1763. Celebritatea autorului nostru atrage atenția lui Kant, care publică în 1766 studiul *Visurile unui vizionar explicate prin elementele metafizicii.*

Dar cartea care pare să-l fi impus în posteritate ca un mare vizionar a fost tratatul cunoscut mai ales cu titlul prescurtat *Despre iubirea conjugală* (*De amore coniugali*) și tipărit în anul 1768. Sunt expuse aici toate ideile care îl vor face celebru, într-o formă convingătoare și atrăgătoare: iubirea ca principiu universal, principiul corespondenței între lumea vizibilă și cea invizibilă, între iubirea

pentru Dumnezeu și iubirea pentru celălalt, relația de contiguitate între înger și ființa umană, prelungirea după moarte a relației conjugale, tendința irepresibilă a fiecărui spirit de a se reuni cu spiritul care îi este predestinat, identitatea de esență între amorul senzual și extazul spiritual.

Ca și în celelalte opere vizionare pe care le publicase, și în acest tratat despre iubirea conjugală autorul susține cu tărie adevărul tuturor viziunilor sale. Nici urmă de convenție literară, nici urmă de îndoială metafizică. Alături de principiile Binelui și Înțelepciunii, Iubirea guvernează universul ca emanație supremă a Divinității. Spiritul și „inima" prevalează cu autoritate asupra materiei și „corpului". Discursul vizionar se întemeiază pe o largă erudiție: cultura antică greco-latină, Biblia, literatura patristică, esoterismul medieval, dialectica și teologia scolastică, raționalismul cartezian, cultura științifică a modernității sunt prezente toate într-un amestec original, impresionant prin unitate și originalitate. Diversă este și structura retorică a discursului: expunerea vizionară predominantă se echilibrează prin frecvente dialoguri și dispute imaginate în momente și spații diferite ale istoriei. Culori, semne, hieroglife, obiecte simbolice trimit la o tradiție esoterică de cea mai bună calitate.

Succesul ideilor lui Swedenborg este uriaș și imediat. Îngrijorată de acest fenomen, Biserica Suediei îl declară eretic pe bătrînul vizionar care începuse să se prezinte ca fondator al unei noi religii, definită de el ca adevăratul creștinism. Adevărul este că, deși lipsită de porniri polemice,

doctrina lui Swedenborg avea de ce să-i sperie pe reprezentanții oricărei Biserici instituite. Păstrînd în aparență limbajul creștin tradițional (Providență, Sfîntul Duh, harul divin etc.), noul profet îi conferă sensuri noi și surprinzătoare. De pildă, în privința libertății, Swedenborg preconiza preeminența totală a liberului arbitru. Binele și răul se află în fiecare om, într-o gradație conformă propriei sale voințe. Cel care decide să fie bun pe pămînt își va permanentiza după moarte acestă stare prin condiția de înger, iar cel rău se va destina Infernului prin chiar conștiința răutății sale.

Nevoit să se exileze, în 1771 redactează la Amsterdam ultima sa lucrare, un fel de testament spiritual cu titlul elocvent *Vera Christiana Religio*. Acest text va fi tipărit postum, alături de alte opere precum *Adversaria in Libros veteris Testamenti* și *Diarium spirituale*.

Emanuel Swedenborg a murit la Londra, pe 29 martie 1772, la o dată pe care o prevăzuse el însuși.

Dacă aș încerca să definesc specificul acestei personalități, sintagma *experimentalism mistic* mi se pare destul de potrivită. Este vorba despre un spirit luminos și calm, deloc tragic sau abscons, preocupat să concilieze cu reflecția științifico-metafizică viziunea mistică, să le facă să se justifice și să se lămurească reciproc. Altfel spus, Swedenborg încearcă să explice și să argumenteze cu instrumentarul „științific" inexprimabilul, anulînd distanța tradițională dintre „cer" și „pămînt", dintre „material" și „supranatural". Un

optimism ontologic și gnoseologic alimentat abundent de surse mistice: omul are vocația cunoașterii și a fericirii; prin voința de puritate, prin înțelegerea și supunerea la proiectul divin ascuns în legile naturii, el poate atinge starea de grație a angelității.

Paris, decembrie 1998
Eugen Munteanu

Bibliografie selectivă

- Emmanuel de Swedenborg, *Traité curieux des charmes de l'amour conjugal dans ce monde et dans l'autre*, trad. de latin par M. de Brumore, Paris, 1784.
- Emmanuel Swedenborg, *Les Delices de la Sagesse par l'amour conjugal*, trad. fr. par J.F.E. le Boys des Guays, Paris, 1885.
- Emmanuel Swedenborg, *L'Amour vraiment conjugal*, Mendon, 1974.
- Albert Béguin, *Sufletul romantic și visul*, trad. rom. de Dumitru Țepeneag, Univers, București, 1970.
- E. Benz, *Emanuel Swedenborg, Naturforscher und Seher*, München, 1948.
- Martin Lamm, *Swedenborg*, trad. fr. par E. Söderlindh, préface de Paul Valéry, Stock, Paris, 1936.
- M. Richard, *Swedenborg ou l'Introduction au mystère*, Paris, 1947.

Cuprins

Notă asupra ediției 5

Capitolul I
Despre farmecele iubirii în această lume și în lumea cealaltă 7

Capitolul II
Despre căsătoriile care se leagă în cer 37

Capitolul III
Despre starea de după moarte a soților 45

Capitolul IV
Despre adevărata iubire conjugală 51

Capitolul V
Despre adevăratul izvor al iubirii conjugale 67

Capitolul VI
Despre unirea sufletelor și despre prefacerea stării lor 79

Capitolul VII
Despre universaliile iubirii conjugale 91

Capitolul VIII
Despre împrejurările potrivnice iubirii conjugale, din care se nasc răceala și despărțirea 101

Capitolul IX
Despre iubirea conjugală aparentă și despre cauzele ei 109

Capitolul X
Despre căsătoria a doua oară și despre poligamie 119

Capitolul XI
Despre raporturile dintre iubirea conjugală și gelozia între soți și despre afecțiunea lor față de copii 129

Postfață 137

Bibliografie selectivă 147

În colecţia PLURAL
au apărut:

1. Adrian Marino – *Pentru Europa. Integrarea României. Aspecte ideologice şi culturale*
2. Lev Şestov – *Noaptea din grădina Ghetsimani*
3. Matei Călinescu – *Viaţa şi opiniile lui Zacharias Lichter*
4. Barbey d'Aurevilly – *Dandysmul*
5. Henri Bergson – *Gândirea şi mişcarea*
6. Liviu Antonesei – *Jurnal din anii ciumei: 1987-1989*
7. Stelian Bălănescu, Ion Solacolu – *Inconsistenţa miturilor: Cazul Mişcării legionare*
8. Marcel Mauss, Henri Hubert – *Teoria generală a magiei*
9. Paul Valéry – *Criza spiritului şi alte eseuri*
10. Virgil Nemoianu – *Micro-Armonia*
11. Vladimir Tismăneanu – *Balul mascat*
12. Ignaţiu de Loyola – *Exerciţii spirituale*
13. * * * – *Testamentum Domini* (ediţie bilingvă)
14. Adrian Marino – *Politică şi cultură*
15. Georges Duby – *Anul 1000*
16. Vasile Gogea – *Fragmente salvate (1975-1989)*
17. Paul Evdokimov – *Rugăciunea în Biserica de Răsărit*
18. Henri Bergson – *Materie şi memorie*
19. Iosif Sava – *Radiografii muzicale. 6 Serate TV*
20. Gabriel Andreescu – *Naţionalişti, antinaţionalişti... O polemică în publicistica românească*
21. Stelian Tănase – *Revoluţia ca eşec*
22. Nikolai Berdiaev – *Sensul istoriei*
23. Françoise Thom – *Sfârşiturile comunismului*
24. Jean Baudrillard – *Strategiile fatale*
25. Paul Ricoeur, J.L. Marion ş.a. – *Fenomenologie şi teologie*
26. Thierry de Montbrial – *Memoria timpului prezent*
27. Evagrie Ponticul – *Tratatul practic. Gnosticul*
28. Anselm de Canterbury – *De ce s-a făcut Dumnezeu om?*
29. Alexandru Paleologu – *Despre lucrurile cu adevărat importante*
30. Adam Michnik – *Scrisori din închisoare şi alte eseuri*
31. Liviu Antonesei – *O prostie a lui Platon. Intelectualii şi politica*

32. Mircea Carp – *„Vocea Americii" în România (1969-1978)*
33. Marcel Mauss, Henri Hubert – *Eseu despre natura şi funcţia sacrificiului*
34. Nicolae Breban – *Riscul în cultură*
35. Iosif Sava – *Invitaţii Eutherpei. 8 Serate TV*
36. Arnold Van Gennep – *Formarea legendelor*
37. Claude Karnoouh – *Duşmanii noştri cei iubiţi. Mici cronici din Europa Răsăriteană şi de prin alte părţi*
38. Cristian Bădiliţă (ed.) – *Eliadiana*
39. Ioan Buduca – *Şi a fost seară, şi a fost dimineaţă*
40. Pierre Hadot – *Ce este filosofia antică?*
41. Leon Wieseltier – *Împotriva identităţii*
42. * * * – *Apocalipsa lui Pavel*
43. Marcel Mauss – *Eseu despre dar*
44. Eugeniu Safta-Romano – *Arhetipuri juridice în Biblie*
45. Guy Scarpetta – *Elogiu cosmopolitismului*
46. Dan Pavel – *Cine, ce şi de ce ?*
47. Vladimir Jankélévitch – *Iertarea*
48. Andrei Cornea – *Penumbra*
49. Iosif Sava – *Muzica şi spectacolul lumii. 10 Serate TV*
50. Pierre Hadot – *Plotin sau simplitatea privirii*
51. Cristian Bădiliţă – *Călugărul şi moartea*
52. * * * – *Convorbiri cu Schopenhauer*
53. Dan Pavel – *Leviathanul bizantin*
54. Sorin Antohi – *Civitas imaginalis*
55. Basarab Nicolescu – *Transdisciplinaritatea. Manifest*
56. Emanuel Swedenborg – *Despre înţelepciunea iubirii conjugale*

PLURAL M

1. Émile Durkheim – *Formele elementare ale vieţii religioase*
2. Arnold Van Gennep – *Riturile de trecere*
3. Carlo Ginzburg – *Istorie nocturnă*
4. Michel de Certeau – *Fabula mistică*
5. G.W. Leibniz – *Eseuri de teodicee*
6. J. Martín Velasco – *Introducere în fenomenologia religiei*
7. * * * – *Marele Inchizitor. Dostoievski – lecturi teologice*
8. Raymond Trousson – *Istoria gândirii libere*

9. Marc Bloch – *Regii taumaturgi*
10. Filostrat – *Viaţa lui Apollonios din Tyana*
11. Diogenes Laertios – *Despre vieţile şi doctrinele filosofilor*
12. Ştefan Afloroaei – *Cum este posibilă filosofia în estul Europei*
13. Gail Kligman – *Nunta mortului*
14, 15. Jean Delumeau – *Păcatul şi frica*
16. Mihail Psellos – *Cronografia. Un veac de istorie bizantină. 976-1077*
17. Cicero – *Despre divinaţie*
18, 19. Elena Niculiţă-Voronca – *Datinele şi credinţele poporului român adunate şi aşezate în ordine mitologică*
20. * * * – *Carmina Burana. Antologie de poezie latină medievală*
21. Paul Zumthor – *Babel sau nedesăvârşirea*
22. Porfir – *Viaţa lui Pitagora. Viaţa lui Plotin*
23. E.R. Dodds – *Grecii şi iraţionalul*
24. Jean Delumeau – *Mărturisirea şi iertarea. Dificultăţile confesiunii. Secolele XIII-XVIII*
25. Thomas de Aquino – *Despre fiind şi esenţă*
26. I.-Aurel Candrea – *Folclorul medical român comparat. Privire generală. Medicina magică*
27. Vladimir Petercă – *Regele Solomon în Biblia ebraică şi în cea grecească. Contribuţie la studiul conceptului de* midraş
28. Emmanuel Lévinas – *Totalitate şi infinit*
29. * * * – *Evanghelii apocrife*
30. Jacques Le Goff (coord.) – *Omul medieval*
31. Jacques Derrida – *Spectrele lui Marx. Starea datoriei, travaliul doliului şi noua Internaţională*

În pregătire:

Adriana Babeţi – *Despre arme şi litere*
Pavel Florenski – *Stîlpul şi temelia adevărului*

Bun de tipar: iunie 1999. Apărut: 1999
Editura Polirom, P.O. Box 266
6600, Iaşi • Tel. & Fax (032) 214100; (032) 214111;
(032) 217440 (difuzare); E-mail: polirom@mail.dntis.ro
Bucureşti, B-dul I.C. Brătianu nr. 6, et. 7;
Tel.: (01) 3138978 E-mail: polirom@dnt.ro

Tiparul executat la Polirom S.A. 6600 Iaşi
Calea Chişinăului nr. 32
Tel.: (032) 230323 ; Fax: (032) 230485